

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет економіки та управління

Кафедра національної економіки та публічного управління

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

Державна політика
та публічне управління
28 «Публічне управління
та адміністрування»
281 «Публічне управління
та адміністрування»

Форма здобуття освіти: денна (очна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему «Державна політика захисту прав інтелектуальної власності
в умовах цифрової трансформації суспільства»

здобувача **Жданова Максима Романовича**

(ПІБ, підпис)

Науковий керівник: **к.е.н., доцент Н.В. Федірко**

(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри:

доктор наук з державного управління, професор О.В. Карпенко

Київ 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет економіки та управління

Кафедра національної економіки та публічного управління

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

Державна політика
та публічне управління
28 «Публічне управління
та адміністрування»
281 «Публічне управління
та адміністрування»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проєктної групи (гарант)
освітньо-професійної програми
А.С. Осьмак

(підпис) (ініціали, прізвище)

2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

О.В. Карпенко

(підпис) (ініціали, прізвище)

2024 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Жданову Максиму Романовичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

денної форми здобуття освіти

на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи

**на тему «Державна політика захисту прав інтелектуальної власності в умовах
цифрової трансформації суспільства»**

Тему затверджено наказом ректора Університету від «27» вересня 2024 р. № 1686-ст

Кваліфікаційна магістерська робота виконується на матеріалах Міністерства економіки України, нормативно-правових актів у сфері інтелектуальної власності, захисту прав інтелектуальної власності, наукових праць українських та зарубіжних вчених з фундаментальних положень публічного управління та адміністрування.

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	Теоретико-правові засади дослідження державної політики захисту прав інтелектуальної власності (назва розділу)
Розділ 2	Аналіз практики формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності (назва розділу)
Розділ 3	Стратегічні пріоритети державної політики захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства (назва розділу)
Об’єкт дослідження:	захист прав інтелектуальної власності
Предмет дослідження:	державна політика захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства
Мета кваліфікаційної магістерської роботи:	обґрунтування стратегічних пріоритетів державної політики захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства для України

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

- У розділі 1

1.1. Дослідити теоретичну сутність та роль захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства
1.2. Проаналізувати цілі та інструменти державної політики захисту прав інтелектуальної власності
1.3. Проаналізувати нормативно-правову базу формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства
- У розділі 2

2.1. Здійснити аналіз практики формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в Україні (історичний контекст цілей, заходів, реформ)
2.2. Здійснити аналізу стану та проблем захисту прав інтелектуальної власності в Україні
- У розділі 3

3.1. Дати оцінку середовища вироблення державної політики захисту прав інтелектуальної власності в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства (SWOT-аналіз)
3.2. Визначити перспективи використання світового досвіду щодо захисту прав інтелектуальної власності для України
3.3. Визначити стратегічні пріоритети державної політики захисту прав інтелектуальної власності в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства

Завдання підготував
науковий керівник

(підпис)

Н.В. Федірко

(ініціали, прізвище)

29 вересня 2024 р.

Завдання одержав
здобувач

(підпис)

М.Р. Жданов

(ініціали, прізвище)

29 вересня 2024 р.

Реферат

Кваліфікаційна магістерська робота містить 88 сторінок, 7 таблиць, список використаних джерел з 81 найменування, 1 додаток.

«Державна політика захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства»

Об'єктом дослідження кваліфікаційної магістерської роботи є захист прав інтелектуальної власності.

Предметом дослідження є державна політика захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства.

Мета і завдання дослідження. Основною метою кваліфікаційної магістерської роботи є обґрунтування стратегічних пріоритетів державної політики захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства для України.

Відповідно до поставленої мети визначені такі *завдання*:

- дослідити теоретичні засади формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства;
- проаналізувати нормативно-правову базу формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства;
- проаналізувати вітчизняну практику формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства;
- проаналізувати світовий досвід формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства;
- обґрунтувати стратегічні пріоритети формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства.

Теоретична, методична значущість отриманих результатів полягає у дослідженні теоретико-правових засад формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства.

Практичне значення отриманих результатів полягає у обґрунтуванні пріоритетів державної політики захисту прав інтелектуальної власності в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства.

Описані пропозиції можуть використовуватися практичній діяльності Міністерства економіки України, Міністерства цифрової трансформації України та інших центральних органів виконавчої влади, Національного органу інтелектуальної власності, Українського національного офісу інтелектуальної власності (УКРНОІВІ/ IP Офісу), а також для розвитку та удосконалення державної політики захисту прав інтелектуальної власності в Україні.

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи – 2024.

Рік захисту роботи – 2024.

Ключові слова: державна політика, захист прав інтелектуальної власності, державна політика захисту прав інтелектуальної власності, цифрова трансформація суспільства, нормативно-правова база, стратегічні пріоритети.

ВІДГУК

про кваліфікаційну магістерську роботу здобувача вищої освіти
за освітньо-професійною програмою «Державна політика та публічне управління»

Жданова Максима Романовича

на тему «Державна політика захисту прав інтелектуальної власності
в умовах цифрової трансформації суспільства»

1. *Актуальність теми.* Сучасне суспільство активно переходить до цифрових технологій, що змінює способи створення, розповсюдження та використання інтелектуальної власності. З розвитком цифрових технологій збільшується кількість випадків піратства, порушень авторських прав та незаконного використання інтелектуальної власності. Це визначає необхідність удосконалення управлінських механізмів її захисту та адаптації існуючих правових норм до нових умов цифрової економіки.

2. *Позитивними рисами кваліфікаційної роботи* є теоретичне дослідження засад державної політики захисту прав інтелектуальної власності, аналіз нормативно-правової бази, стану та проблем її формування та реалізації. Автором також здійснено аналіз вимог щодо адаптації світового досвіду щодо захисту прав інтелектуальної власності в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства.

3. До *самостійних розробок автора* можна віднести SWOT-аналіз системи інтелектуальної власності в Україні та захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства, а також визначені пріоритети державної політики захисту прав інтелектуальної власності в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства.

4. *Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій* підтверджується їх значущістю з точки зору використання в практиці формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в Україні.

5. До *недоліків роботи* можна зазначити те, що представлений аналіз нормативно-правової бази варто було б поглибити за рахунок власних висновків щодо результатів щодо врахування цифрової трансформації та надати пропозиції щодо змін в окремих нормативно-правових актах, які б забезпечили захист прав інтелектуальної власності в цифровій економіці України. Окрім того, в роботі варто було б більш ґрунтовно дослідити статистично-аналітичну інформацію щодо захисту прав інтелектуальної власності в Україні.

6. *Загальна оцінка кваліфікаційної магістерської роботи та її допущення до захисту перед ЕК.* В цілому робота відповідає вимогам, містить достатньо повне виконання індивідуальних завдань та допускається до захисту перед ЕК з рекомендованою оцінкою «80 добре».

Науковий керівник:

доцент кафедри національної економіки
та публічного управління
к.е.н., доцент

Н.В. Федірко

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну магістерську роботу здобувача вищої освіти
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
освітньо-професійної програми «Державна політика та публічне управління»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Жданова Максима Романовича

на тему «Державна політика захисту прав інтелектуальної власності
в умовах цифрової трансформації суспільства»

Актуальність теми кваліфікаційної магістерської роботи і доцільність її розроблення обумовлюється тим, що цифровізація охопила майже всі аспекти суспільного життя, створюючи нові форми інтелектуальної власності і способи її використання. Це вимагає оновлення механізмів правового регулювання та забезпечення ефективного захисту прав інтелектуальної власності. Порушення прав інтелектуальної власності в Україні набуло значних масштабів та часто має міжнародний характер та потребує координації між країнами, адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів і посилення транскордонного співробітництва.

Якість проведеного дослідження. Робота характеризується чіткою структурою, логічністю викладу, використанням сучасних методів та відзначається дослідженням, що поєднує теоретичний аналіз, емпіричні дані і практичні рекомендації. Автор продемонстрував вміння критично оцінювати державну політику захисту прав інтелектуальної власності, а також запропонував управлінські рішення, що можуть бути застосовані для її удосконалення в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства.

Позитивними рисами кваліфікаційної магістерської роботи є достатньо ґрунтовне дослідження сутності та ролі державної політики захисту прав інтелектуальної власності, її нормативно-правової бази, світового досвіду та вітчизняної практики її реалізації. Автором визначені стратегічні напрямки удосконалення державної політики захисту прав інтелектуальної власності для України в умовах цифрової трансформації.

В якості *зауваження* можна зазначити, що в роботі доцільно варто було б детальніше обґрунтувати висновки та рекомендації щодо правового захисту прав інтелектуальної власності з точки зору конкретизації та можливостей їх впровадження на практиці, зокрема дослідивши вимоги ЄС в рамках євроінтеграційного процесу України.

Практична значимість висновків і рекомендацій. Рекомендації, запропоновані здобувачем, можуть використовуватися органами публічної влади при формуванні та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності. Зокрема, практичне значення має надана оцінка автором середовища вироблення державної політики захисту прав інтелектуальної власності в сучасних умовах в Україні.

Кваліфікаційна магістерська робота відповідає сучасним вимогам, рекомендується для публічного захисту та отримання позитивної оцінки, здобувач вищої освіти заслуговує присвоєння кваліфікації магістра з публічного управління та адміністрування.

Рецензент:

Керуючий партнер Адвокатського об'єднання «ДЕГА Партнерз»,
доктор філософії з публічного управління
та адміністрування

Костянтин ГАМКРЕЛІДЗЕ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	7
1.1. Сутність та роль захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства	7
1.2. Цілі та інструменти державної політики захисту прав інтелектуальної власності.....	19
1.3. Нормативно-правова база формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства	26
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	34
2.1. Практика формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в Україні.....	34
2.2. Стан та проблем захисту прав інтелектуальної власності в Україні	45
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА	53
3.1. Оцінка середовища вироблення державної політики захисту прав інтелектуальної власності в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства	53
3.2. Перспективи використання світового досвіду щодо захисту прав інтелектуальної власності для України.....	57
3.2. Стратегічні пріоритети державної політики захисту прав інтелектуальної власності в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства	66
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73
ДОДАТКИ.....	83

ВСТУП

Актуальність теми. На сучасному етапі цифрова трансформація суттєво змінює всі сфери життєдіяльності суспільства, включаючи економіку, культуру та соціальні відносини. Зростання кількості цифрових продуктів та послуг призводить до нових викликів у сфері захисту прав інтелектуальної власності. Наразі інтелектуальна власність стає все більш важливим активом для бізнесів. Глобалізація посилює конкуренцію та вимагає адекватного захисту інновацій. Поширення мережі інтернет та інших цифрових технологій створює юридичну невизначеність та значно ускладнює захист прав інтелектуальної власності, і внаслідок цього завдає збитків правовласникам, призводить до зростання кількості порушень прав інтелектуальної власності. До того ж, існуюче законодавство не завжди встигає за розвитком цифрових технологій, що створює правові проблеми та ускладнює захист прав інтелектуальної власності. Вищезазначені факти зумовлюють необхідність у здійсненні дослідження сучасного стану державної політики захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства та обґрунтування стратегічних пріоритетів цієї політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання правової природи, поняття, особливостей, призначення державної політики в різних сферах суспільного життя досліджували представники різних соціальних наук, галузевих юридичних, публічного адміністрування та державного управління. Так, роботи таких науковців, як Коршунова Н.В., Бачиніна В.А. та ін. були присвячені поняттю державної політики, її теоретико-правовому дослідженню; наукові доробки Золотар А.С., Ришкової О.В., Тандир О.В., Якубівського І.С. були присвячені питанню захисту прав інтелектуальної власності; Кучеренко О.О., Цветкова В.В., Слободянюка Д.С. державному управлінню, в тому числі в сфері інтелектуальної власності. Дослідженням захисту прав інтелектуальної власності у сфері сучасних технологій займалися

такі вчені, як Хаустова М., Шабалін А., Штефан О., Золотар А. Питання кодифікації законодавства в сфері інтелектуальної власності були присвячені наукові роботи Стефанчука Р., Крижної В. та інші.

Втім, подальші дослідження потрібно спрямувати на обґрунтування стратегічних пріоритетів державної політики захисту прав інтелектуальної власності.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування стратегічних пріоритетів державної політики захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства для України.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено такі *завдання*:

- дослідити теоретичні засади формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства;
- проаналізувати нормативно-правову базу формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства;
- проаналізувати вітчизняну практику формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства;
- проаналізувати світовий досвід формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства;
- обґрунтувати стратегічні пріоритети формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства.

Об'єкт дослідження – захист прав інтелектуальної власності.

Предмет дослідження – державна політика захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства.

Методи дослідження. Для розкриття поставлених у кваліфікаційній магістерській роботі завдань було використано наступні методи: теоретичний – для аналізу та пояснення сутності основних термінів (захист прав інтелектуальної власності, державна політика тощо); емпіричний – при оцінці сучасного стану державної політики захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства; системно-структурний – при проведенні аналізу нормативно-правової бази формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності, а також при порівнянні норм міжнародного та європейського права з питань інтелектуальної власності, захисту права інтелектуальної власності, цифрових технологій; логічний та метод узагальнення – для формування висновків та пропозицій щодо удосконалення державної політики захисту прав інтелектуальної власності в сучасних умовах та ін.

Теоретична, методична значущість отриманих результатів полягає у дослідженні теоретико-правових засад формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства.

Практичне значення отриманих результатів полягає у обґрунтуванні пріоритетів державної політики захисту прав інтелектуальної власності в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства.

Описані пропозиції можуть використовуватися практичній діяльності Міністерства економіки України, Міністерства цифрової трансформації України та інших центральних органів виконавчої влади, Національного органу інтелектуальної власності, Українського національного офісу інтелектуальної власності (УКРНОІВІ/ ІР Офісу), а також для розвитку та удосконалення державної політики захисту прав інтелектуальної власності в Україні.

Інформаційною базою дослідження є матеріали Міністерства економіки України, Міністерства цифрової трансформації України, закони

України, підзаконні нормативно-правові акти (постанови та розпорядження Кабінету міністрів України, Укази Президента України тощо), міжнародні акти, акти Ради Європи та Європейського Союзу, цифрові платформи, а також монографічні (дисертаційні) дослідження, наукові статті вітчизняних вчених та зарубіжний досвід.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що структурно поділені на вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Апробація дослідження. Результати дослідження представлені автором на 91-й щорічній студентській науковій конференції «Інноваційні проекти для економічного відродження та конкурентного розвитку України» (м. Київ, 15 квітня – 19 травня 2024 року) [80].

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

1.1 Сутність та роль захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства

В сучасних умовах цифрової трансформації суспільства важливе значення має захист прав інтелектуальної власності та державна політика в сфері інтелектуальної власності.

Інтелектуальна власність стає все важливішим аспектом суспільних відносин у сьогодишньому світі і проявляється на різних рівнях: на державному, у взаємодії між суб'єктами економічної сфери та в повсякденному житті кожної особи. Сучасний контекст визначає формування нового суспільного устрою – так званої меритократії, де інтелектуальний потенціал та здатність створювати нові знання великою мірою визначають соціальний статус людини. В даному аспекті державний захист інтелектуальної власності повинен еволюціонувати паралельно з швидким розвитком цієї галузі [1, с. 34].

Згідно теорії та методології дослідження управління в сфері інтелектуальної власності існує розрив та протиставлення різних підходів до визначення інтелектуальної власності. Філософський підхід до інтелектуальної власності ґрунтується на застосуванні дедуктивного методу, що дозволяє визначати її сутність, виходячи з поняття інтелекту, а також концепцій інформаційного суспільства, інтелектуального суспільства та економіки знань. У протилежність цьому, правовий підхід зосереджується на специфічних характеристиках об'єктів інтелектуальної власності, обмежуючи їхню сферу виключно правовим регулюванням. Економічний підхід, також

спираючись на дедуктивний метод, розглядає інтелектуальну власність як одну з форм власності в загальному контексті. Сучасна інституціональна теорія акцентує увагу на правах власності, інтегруючи положення правових наук і застосовуючи індуктивний метод для аналізу та обґрунтування [2, с. 266].

Ці розбіжності зумовлені різними підходами до трактування можливостей і меж захисту інтелектуальної власності. З філософської точки зору, захист інтелектуальної власності вважається принципово неможливим, тоді як правовий підхід фокусується на розробці потенційних інструментів та механізмів її охорони. В економічній теорії сформувалася концепція, згідно з якою інтелектуальні продукти можуть бути захищені, хоча і з певними обмеженнями у часі та просторі. Водночас основна дискусія зосереджена на необхідності та ефективності такого захисту. Теорія управління займає проміжну позицію між правовими та економічними підходами, зважаючи на зростання трансакційних витрат. Вона розглядає відносини у сфері інтелектуальної власності як процес обміну конкретними правами власності за умови забезпечення їх повного захисту. [3, с. 114].

Розбіжності у трактуванні поняття захисту прав інтелектуальної власності виникає через відсутність його визначення на законодавчому рівні. Для з'ясування сутності захисту прав інтелектуальної власності звернемо увагу на наукові праці, присвячені захисту прав інтелектуальної власності. Так, О.А. Штанько вважає, що «...правова охорона і правовий захист можуть розглядатися як забезпечувальні правові механізми. Зокрема, правова охорона як такий механізм складається з сукупності гарантованих державою стимулюючих і обмежуючих засобів, що дають змогу будь-якому учаснику правовідносин користуватися певним соціальним благом та реалізовувати своє суб'єктивне право, а також забезпечувати об'єктивне право і здійснення його охоронної функції. Захист, будучи частиною охорони і пов'язаним із наявністю певної правової аномалії, передбачає засоби і способи відновлення порушеного становища» [4, с. 519].

Державний захист прав інтелектуальної власності є ключовим пріоритетом для більшості прогресивних держав. У зв'язку з цим слід зазначити, що необхідними є:

1) фокус на інноваціях, економічному зростанні, ролі інтелектуальної власності (інновації є рушійною силою економічного зростання; їх розвиток потребує надійного захисту інтелектуальної власності та створення сприятливого бізнес-середовища; захист інтелектуальної власності є фундаментом для розвитку інноваційної економіки та залучення інвестицій);

2) сприяння розвитку творчого потенціалу всіх членів суспільства. У разі забезпечення справедливої винагороди творцю або винахіднику за результати його діяльності відпадає необхідність у пошуку альтернативних джерел матеріального визнання. Це, у свою чергу, дозволяє зосередитися на творчій діяльності та розробці інновацій [5, с. 242].

Аналізуючи об'єктивний стан справ у сфері інтелектуальної власності в Україні можна констатувати асиметричність рівня правової охорони та захисту інтелектуальної власності в Україні, а також наявного в країні наукового та творчого потенціалу.

Згідно з даними Міжнародного індексу прав власності (IPRI) Україна знаходиться на 102-м (зі 125) місці в світі за рівнем захисту інтелектуальної власності. Протягом попередніх п'яти років цей показник був 105, тобто цей показник змінився на 3-ри позиції. Також, слід зазначити, що МВФ класифікує Україну як частину групи Співдружності Незалежних Держав, а Світовий банк – як країну з доходом нижче середнього. Правовий і політичний субіндекс України знизився на -0,55 до 2,76 з оцінками 3,141 за незалежність судової системи, 3,162 за верховенство права, 1,005 за політичну стабільність і 3,733 за контроль над корупцією. Субіндекс прав на фізичну власність в Україні знизився на -0,024 до 4,156 з балами 3,865 у сприйнятті захисту прав власності, 4,685 у реєстрації власності та 3,919 у легкості доступу до кредитів. А от субіндекс прав інтелектуальної власності в Україні не змінився і залишився на

рівні 4,544 з оцінками 3,938 у сприйнятті захисту інтелектуальної власності, 5,7 у захисті патентів, 2,614 у захисті авторських прав та 5,925 у захисті торгових марок [6].

Відповідно до Міжнародного індексу прав власності, починаючи з 2018 року, Україна, в середньому набирала 4.5 бали з 10 можливих. Показники України за 2018 – 2024 роки наведені у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Показники України відповідно до Міжнародного індексу прав власності (IPRI) за 2018 – 2024 роки

Рік	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Загальний бал IPRI							
Оцінка	4,282	4,432	4,446	4,453	3,981	4,011	3,820
Права інтелектуальної власності:							
загалом							
Оцінка	4,436	4,578	4,563	4,393	4,393	4,544	4,544
сприйняття захисту прав інтелектуальної власності							
Оцінка	3,759	3,986	3,938	3,938	3,938	3,938	3,938

Джерело: складено автором на основі [6].

IPRI 2024 охоплює 125 країн, в яких проживає 93% населення світу та 98% світового ВВП. Середня різниця у доходах на душу населення між країнами верхнього та нижнього квінтилей IPRI становить 19 разів. Фінляндія лідирує за показниками IPRI (8,1), LP (8,7) і PPR (8,5). США є лідером у світі щодо **захисту** прав інтелектуальної власності з показником 8,6, в той час як Україна має показник 4,544.

Співвідношення з Міжнародним індексом прав власності розкриває вирішальний зв'язок між правами власності та процвітаючими суспільствами. IPRI демонструє дуже сильну кореляцію з Глобальним індексом підприємництва (0,90), що свідчить про його вирішальну роль у стимулюванні вільного підприємництва. Також, IPRI демонструє чудову кореляцію з Глобальним індексом інновацій (0,88) та Індексом готовності уряду до

штучного інтелекту (0,85), наголошуючи на відповідності та актуальності надійної системи прав власності для країн, що розвиваються. Крім того, IPRI демонструє дуже сильну кореляцію з глобальним індексом конкурентоспроможності талантів (0,92), що вказує на його роль у залученні та утриманні талантів для досягнення зростання та добробуту [6].

Відповідно до проєкту Національної стратегії розвитку сфер інтелектуальної власності в Україні на період 2020-2025 роки [7] одним із визначальних чинників, що стимулюють суб'єктів до створення та реєстрації (патентування) об'єктів авторського права та промислової власності, є наявність дієвих механізмів захисту прав інтелектуальної власності, включаючи притягнення порушників до юридичної відповідальності та реалізацію превентивних заходів для запобігання правопорушенням. Формування інноваційного середовища в Україні виступає важливим елементом для залучення інвестицій і забезпечення сталого економічного розвитку.

Ефективний захист прав інтелектуальної власності стає необхідною умовою для стимулювання інноваційної діяльності та виконання міжнародних зобов'язань, зокрема в рамках Угоди про асоціацію ЄС та Угоди TRIPS. Положення Глави 9 «Інтелектуальна власність» Угоди про асоціацію доповнюють та уточнюють права та обов'язки Сторін згідно з Угодою TRIPS [8] та іншими міжнародними угодами в сфері інтелектуальної власності.

Також національними стратегічними актами (наприклад, Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020») [9], до вектору безпеки була включена реформа захисту інтелектуальної власності. Україна могла значно посилити захист прав інтелектуальної власності, скориставшись багатим досвідом європейських країн. Активний діалог з питань інтелектуальної власності, розпочатий Європейською Комісією та Україною ще 2006 року, відкриває широкі можливості для обміну кращими практиками та вирішення актуальних проблем у цій сфері. Посилення захисту інтелектуальної власності потребує

системного підходу, що охоплює не лише удосконалення законодавства, а й ефективну взаємодію судової системи, правоохоронних органів та інших державних інституцій, спрямовану на забезпечення належного правозастосування. Створення Вищого спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності та пов'язані з цим зміни в законодавстві і судовій практиці мають суттєвий вплив на систему захисту прав інтелектуальної власності в країні.

В цілому, в Україні використовуються дві форми захисту прав інтелектуальної власності – юрисдикційну та неюрисдикційну. Через низьку правову свідомість громадян неюрисдикційні способи вирішення спорів не завжди досягають бажаних результатів. Захист прав інтелектуальної власності може здійснюватися в адміністративно-правовому, кримінально-правовому, господарсько-правовому, цивільно-правовому порядку. Загальною проблемою для всіх аспектів захисту прав інтелектуальної власності є невідповідність нормативно-правових актів, що регулюють правовідносини у сфері інтелектуальної власності, нормам Угоди про асоціацію, а також застарілість окремих положень цих актів. Загалом процес імплементації європейських підходів у цій сфері триває протягом тривалого часу, спрямовуючи зусилля на створення ефективного механізму захисту прав інтелектуальної власності. Однак слабкою ланкою державної політики у цій сфері залишається запобігання та протидія адміністративним і кримінальним правопорушенням, зокрема через фрагментацію відповідних заходів, що призводить до значного дисбалансу у механізмах адміністративної відповідальності [10] та кримінальної відповідальності у даній сфері, неналежного захисту прав інтелектуальної власності.

Угода спрямована на створення сприятливого середовища для міжнародної торгівлі шляхом забезпечення ефективного захисту прав інтелектуальної власності. При цьому сторони прагнуть уникнути ситуацій, коли заходи захисту інтелектуальної власності стають перешкодами для

легальної торгівлі. Угода також наголошує на важливості співпраці між СОТ та Всесвітньою Організацією інтелектуальної власності (ВОІВ) для досягнення цих цілей.

Звідси випливає необхідність з'ясування сутності державної політики. На законодавчому рівні не має визначення «державна політика». Звернемось до наукових досліджень з цього питання. На сьогодні у світовій практиці сформувалася нова сфера прикладних наукових досліджень, яку можна назвати наукою про державну (суспільну) політику (policy science). Сучасна державна політика як наукова дисципліна синтезує знання з різних сфер, таких як економіка, політологія, юриспруденція та управління. Цей мультидисциплінарний підхід дозволяє розробляти комплексні стратегії для вирішення актуальних суспільних проблем. При цьому, державна політика завжди орієнтована на практичні результати, тобто на ефективне вирішення конкретних завдань, які стоять перед суспільством. Важливо зазначити, що при розробці та реалізації політичних рішень необхідно враховувати не тільки раціональні міркування, але й існуючі соціальні норми та цінності, які формують культурний контекст прийняття рішень.

Базові принципи державної політики сформульовані в Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики». У статті 2 цього Закону зазначено: «Внутрішня політика ґрунтується на таких принципах: пріоритетність захисту національних інтересів; верховенство права, забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, повага до гідності кожної особи; рівність усіх суб'єктів права власності перед законом, захист конкуренції у сфері економічної діяльності; здійснення державної влади на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову; відкритість та прозорість процесів підготовки і прийняття рішень органами державної влади та органами місцевого самоврядування; забезпечення сталого розвитку економіки на ринкових засадах та її соціальної спрямованості; забезпечення балансу загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів; свобода,

соціальна справедливість і творча самореалізація, участь громадян в управлінні державними і суспільними справами; соціальне партнерство та громадянська солідарність» [11].

Наукове вивчення державної політики включає два основних компоненти: фундаментальні дослідження, які спрямовані на розкриття теоретичних засад процесу політичного ухвалення рішень, та прикладні дослідження, які застосовують ці знання для розробки практичних інструментів та рекомендацій для політиків. Перші проводяться науковцями, а другі – аналітиками політики [12, с. 49].

Основою державної політики є сукупність цінностей, які формуються під впливом різних чинників: норм міжнародного права, зобов'язань за міжнародними угодами, конституційних принципів, а також історичних традицій та національного менталітету. Ці цінності виконують функцію своєрідних компасу, орієнтуючи державну владу під час розробки та впровадження політичних рішень. Дотримання цих цінностей є необхідною умовою для легітимності та ефективності державної політики. Багато з цінностей, які сьогодні вважаються невід'ємною частиною українського суспільства, були сформульовані та закріплені в політичних документах початку ХХІ століття. Ці ідеї продовжують впливати на розробку та реалізацію державної політики, спрямованої на забезпечення добробуту громадян.

Державна політика – це багатогранне соціальне явище, яке здавна привертало увагу дослідників, політиків та мислителів. З античних часів і донині погляди на її природу та функції постійно розвиваються, формуючись під впливом як об'єктивних історичних процесів, так і суб'єктивних факторів. На сучасному етапі розвитку суспільних наук державна політика є предметом наукового пошуку науковців – представників філософії, історії, економіки, науки державного управління, публічного адміністрування, політології, юриспруденції. Інтерес до наукового пошуку предмету державної політики зумовлений тією роллю, яку відіграє державна політика в системі організації

суспільного життя, а також важливістю поставлених перед професійною спільнотою завдань із розбудови державно-правових інститутів, забезпечення гармонійного розвитку суспільства та стабільності соціального життя [14, с. 43-44]. Державна політика характеризується низкою ключових ознак: вона виступає формою діяльності держави або уповноважених нею суб'єктів; має вольовий характер; відзначається стабільністю; її формування та реалізація здійснюються за допомогою спеціальних засобів, методів і процедур; є цілеспрямованою, орієнтованою на розробку стратегічного курсу розвитку найважливіших сфер життєдіяльності суспільства, а також на оперативне управління з метою гармонізації суспільних інтересів.

Також, державна політика – це візія майбутнього, яку держава прагне реалізувати через конкретні дії. Вона формується на основі аналізу поточних проблем та викликів, а також врахування довгострокових цілей розвитку суспільства. Інструменти державної політики – це механізми, які дозволяють перетворити цю візію на реальність. Забезпечення ефективності державної політики в умовах розвитку інформаційного суспільства неможливе без інтеграції цифрових технологій у цю сферу. Ряд науковців підкреслюють беззаперечні переваги електронного урядування як форми публічного управління, що базується на використанні комп'ютерних та інших цифрових технологій. Ця позиція також відображена в програмних документах та міжнародних нормативно-правових актах [15, с. 78]. Так, у Розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні» зазначається, що реалізація Концепції дасть змогу: досягти якісно нового рівня управління державою і суспільством у цілому, а також зміцнити довіру до інститутів держави; забезпечити високий ступінь доступності інформації про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, надання можливості громадянам та громадським організаціям безпосередньо брати участь у процесах підготовки проектів рішень, що приймаються на всіх рівнях державного управління; забезпечити

здійснення контролю за ефективністю діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування; зменшити рівень корупції та тінізації економіки; підвищити ефективність державного управління у результаті спрощення управлінських процедур, скорочення адміністративних витрат, застосування сучасних методів державного управління; підвищити якість адміністративних послуг та їх доступність [16].

Таким чином, критеріями, за якими визначається ефективність державної політики у умовах цифрової трансформації суспільства, є: подальше стимулювання розвитку інститутів громадянського суспільства, рівень відкритості та доступності діяльності органів публічної влади, рівень довіри громадян до органів публічної влади, рівень корумпованості органів публічної влади, ступінь залучення громадськості до прийняття публічно-владних рішень.

Цифрова трансформація публічного адміністрування відкриває нові можливості для підвищення ефективності та прозорості державних послуг. Автоматизація процесів мінімізує ризики людського фактору, такі як помилки та корупція, що, у свою чергу, зміцнює довіру громадян до влади. Міжнародний досвід підтверджує, що масштабне впровадження цифрових технологій у державному управлінні сприяє досягненню кращих результатів. Зарубіжний досвід впровадження цифрових технологій у публічному управлінні свідчить про їхній позитивний вплив. Зокрема, В.В. Недбай, досліджуючи функціонування систем електронного врядування у низці країн, встановив прямий зв'язок між розвитком демократії як у глобальному масштабі, так і в окремих державах, із загальносвітовими та цивілізаційними процесами, зокрема глобалізацією та розвитком інформаційного суспільства. Він підкреслив, що організація влади та управління на засадах «електронного уряду» суттєво трансформує функції держави, змінює форми її взаємодії з громадянами та іншими політичними суб'єктами, а також значно посилює роль засобів масової інформації у політичному процесі [17, с. 15].

У Рекомендаціях Комітету Міністрів Ради Європи щодо електронного урядування акцентується увага на значних перевагах впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій у процес надання публічних (електронних) послуг. Серед ключових переваг виділено орієнтацію публічних послуг на потреби користувачів, підвищення загальної доступності, повноти та зручності їх використання, а також забезпечення рівності у доступі громадян до участі в ухваленні публічно-владних рішень, що сприяє зміцненню соціальної згуртованості населення [18].

З проведеного дослідження випливає, що державна політика цифрового розвитку країн Європейського Союзу (ЄС) реалізується на основі стратегічного підходу (на національному та наднаціональному рівнях), що передбачає запровадження «цифрових порядків денних», спрямованих на активні цифрові трансформації та формування Єдиного цифрового ринку ЄС [15, с. 79] .

Слід констатувати, що міжнародне співробітництво та інтеграція є характерною особливістю цифрової трансформації суспільства, а це, в свою чергу, проявляється у досягненні сумісності стандартів, протоколів та інтерфейсів. Крім цього, особлива увага приділяється формуванню нормативно-правової бази.

Отже, значення цифрових технологій у державній політиці проявляється в кількох ключових аспектах: демократизація публічного управління, що забезпечується розширенням доступу громадян, фізичних і юридичних осіб до участі у прийнятті публічно-владних рішень; підвищення відкритості та прозорості діяльності органів державної влади, що сприяє зростанню довіри громадян і суспільства до публічного управління; оптимізація ресурсів (часу, фінансів, людських ресурсів) як для органів влади, так і для громадян і суб'єктів господарювання; мінімізація помилок у розрахунках, оцінках, плануванні та інших управлінських процесах завдяки автоматизації управлінських функцій; зниження рівня корупції шляхом

усунення прямого контакту між службовими особами та громадянами через автоматизацію прийняття управлінських рішень; прискорення поширення інформації про діяльність суб'єктів владних повноважень і підвищення доступності такої інформації [19, с. 15].

Підсумовуючи зазначимо, що цифровізація проникає в усі сфери життєдіяльності суспільства, а сучасна державна політика захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства орієнтована на застосування широкого спектра методів (правових, організаційних, соціально-економічних та інформаційних).

Як свідчать результати досліджень, захист прав інтелектуальної власності має такі ознаки: 1) комплексність (захист охоплює різноманітні об'єкти інтелектуальної власності – авторські права, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки тощо, та різні способи їх захисту); 2) багатоаспектність (захист може здійснюватися як на національному, так і на міжнародному рівні, за допомогою різних правових інструментів адміністративно-, цивільно-, кримінально-правових та ін.), 3) динамічність (система захисту постійно розвивається, не є статичною, адаптується до нових технологій та викликів); 4) індивідуальність (кожен випадок порушення прав інтелектуальної власності має свої особливості, вимагає індивідуального підходу до вирішення). Захист прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства відіграє важливу роль у сучасному цифровому світі, є фундаментом для інновацій, творчості, економічного зростання. Державна політика захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства – це комплекс заходів, стратегій, нормативно-правових актів, що спрямовані на забезпечення ефективного захисту різних об'єктів інтелектуальної власності в цифровому середовищі.

1.2 Цілі та інструменти державної політики захисту прав інтелектуальної власності

Цілі політики – це те, що ця політика намагається досягти, які її наміри та спрямування. Формулювання цілей державної політики повинно ґрунтуватися на суспільних цінностях, які декларуються в конкретному соціумі. Аналіз політики проводиться з урахуванням цих цінностей, що визначають її спрямованість. Цілі політики мають бути зовнішніми стосовно проблеми, знаходити конкретизацію в завданнях політики та забезпечувати їх структуроване виконання. Виходячи з визначених цілей, розробляються альтернативні шляхи їх досягнення, які включають сукупність заходів, необхідних для розв’язання проблеми. Таким чином, формується послідовний ланцюг: суспільні цінності → цілі й завдання політики → альтернативні стратегії досягнення цілей → заходи для реалізації стратегій.

Цілі політики, згідно з однією з класифікацій, поділяються на дві категорії: головні (які відображають цінності, що суспільство прагне зберегти й гарантувати заради них самих, наприклад, людська гідність, моральність, справедливість, самореалізація) та інструментальні (які створюють умови для досягнення головних цілей). Відповідно, інструменти політики визначаються як специфічні механізми та способи, через які політика реалізується у відповідь на певну проблему [20, с. 58-59]. Виходячи із запропонованого у попередньому підрозділі поняття державної політики захисту прав інтелектуальної власності та зазначеного вище, ця політика має на меті стимулювати інноваційну діяльність, захистити інтереси творців а підприємців, забезпечити дотримання балансу між правами власників інтелектуальної власності та інтересами суспільства.

Дослідження сучасних ефективних інструментів державної політики захисту прав інтелектуальної власності вимагає глибокого аналізу з метою обґрунтування дієвих механізмів реалізації цієї політики. Зазначені

інструменти повинні бути орієнтовані на стимулювання активності у сфері захисту інтелектуальних прав в умовах сучасних викликів і тенденцій.

В цілому системі інтелектуальній власності притаманні як сильні, так і слабкі сторони. Система захисту інтелектуальної власності в Україні має ряд сильних аспектів, зокрема міжнародне фінансування валових внутрішніх витрат на наукові дослідження і розробки, значну кількість наукових кадрів та випускників закладів вищої освіти технічного профілю, розвинену сферу знань, створення Національного органу інтелектуальної власності (НОІВ) та високий рівень подання заявок на корисні моделі. Водночас, система має низку слабких сторін, таких як низький рівень комерціалізації результатів досліджень, недостатній розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, неналежна ефективність національної інноваційної системи, неякісне регулювання прав інтелектуальної власності, відсутність наукових кластерів та ефективних бізнес-моделей для промислових підприємств, а також пасивність у питаннях захисту прав інтелектуальної власності.

З іншого боку, серед ключових проблем у сфері ІВ України виділяється відсутність ефективної системи делегування повноважень та координації діяльності між міністерствами та іншими суб'єктами, відповідальними за ІВ і ЗП у цій сфері. Також спостерігається нерозвинений інноваційно-інституційний потенціал країни. Неефективна робота посередників у процесах комерціалізації наукових розробок, поширення інформації про передові технології та ЗПІВ негативно впливає на впровадження інновацій. Крім того, залишається низьким рівень комерціалізації результатів наукових досліджень, а недостатня кількість наукових кластерів та інноваційних центрів обмежує можливості розвитку технологічного потенціалу. Приватний сектор не є провідним джерелом попиту ІВ та провідним постачальником технологій, суперечливі правові норми в сфері ІВ, в тому числі ЗПІВ, що утворюють, таким чином, невизначені і неоднозначні умови для подальшої діяльності основних органів та організацій, установ, користувачів тощо.

Інструменти державної політики – це специфічні способи, за допомогою яких політика як реакція на проблему втілюється в життя. Інструменти можуть класифікуватися виходячи з рівня залучення влади при їх застосуванні (див. табл. 1.2) [20, с. 51-52]: примусові (регулятори й обмеження поведінки, зумовлені нормативною базою, державні підприємства, державні поставки); змішані (податки і збори, субсидії, інформація й стимули); «добровільні» (частково ринки; родина й комуна) [21, с. 68 - 69].

Таблиця 1.2 – Класифікація інструментів державної політики за рівнем примусу

низький (добровільні інструменти)	←	рівень примусу (змішані інструменти)	→	високий (примусові інструменти)
- Інформування (загальне, цілеспрямоване) - Переконання (спонукання, підказка, нормативи) - Пропаганда - Агітація - Реклама - Запити (опитування, спеціальні комісії, постійні комісії, суспільні організації) - тощо		- Видатки - Добровільні пожертвування - Гранти (внутрішні, зовнішні) - Субсидії (прямі, підйомні) - Кредити, позички, застави - Винагороди - Страховання - Інвестиції - Закупівля - Уповноважена закупівля (з вигодою для держави, постачальника, споживача) - Цілеспрямована підготовка фахівців - тощо		- Інформаційний тиск - Державно-приватні підприємства - Антимонопольна діяльність - Антиінфляційна діяльність - Соціальний захист - Приватизація-реприватизація, націоналізація - Адміністративний контроль за цінами - Адміністративні методи - Обов'язок реєстрації - Обов'язок показувати діяльність (документально) - Обов'язок звітувати - Інспектування - Санкції (припинення чинності, штрафна санкція, адмінпокарання, допит, затримання, ув'язнення) - Банкрутство (аукціон) - Директивне планування - Натуральний обмін (фонди, талони, картки) - Пряме постачання - Тотальний контроль (сканування) - Силові методи та ін

Джерело [20].

До інструментів захисту прав інтелектуальної власності також можна віднести:

- інституційний (створення спеціалізованих органів державної влади та забезпечення чіткого розмежування їх компетенції у сфері захисту прав інтелектуальної власності; забезпечення системного моніторингу діяльності спін-офф організацій; узгодження правових відносин між фінансовими альянсами та новаторами; стимулювання розробки та впровадження політики захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства на інституційному рівні шляхом встановлення правил і норм; створення механізмів запобігання конфлікту інтересів; формування посередницьких і координуючих інституцій; розроблення чітких інструкцій стосовно визначення ставок роялті);
- нормативний (розробка та вдосконалення нормативно-правових актів щодо захисту прав інтелектуальної власності, зокрема адміністративного, кримінального, трудового, податкового та митного законодавства, наближення його до міжнародних норм та норм ЄС; моніторинг забезпечення прав інтелектуальної власності (авторські права, комерційні таємниці, корисні моделі, патенти, промислові зразки, торгові марки; встановлення додаткових правових норм щодо захисту прав власності на державні технології як об'єкти інтелектуальної власності тощо);
- фінансовий (забезпечення державної фінансової підтримки у процесі спінації; надання пільгових кредитів венчурним організаціям та стартапам; надання фінансової автономії науково-дослідним установам, закладам вищої освіти та повної фінансової самостійності відповідним центрам; надання стимулів дослідникам для розкриття знань та здійснення інноваційної діяльності).

Реалізація ефективної державної політики захисту прав інтелектуальної власності передбачає багатоступеневий та інтерактивний процес. В зарубіжних країнах, які мають позитивний досвід, регуляторні

форми ринку інтелектуальної власності пов'язані з удосконаленням законодавчих актів, які регулюють права інтелектуальної власності (патенти, торговельні марки, авторські права та корисні моделі), в тому числі і захист прав інтелектуальної власності; також пов'язані з удосконаленням контрактного, майнового та трудового законодавства; спрямовані на заклади вищої освіти, а також національну систему освіти, науки, техніки та інновацій. Не дивлячись на те, що ліцензування, створення спінінгових організацій та комерціалізація є ефективними інструментами розвитку ринку інтелектуальної власності, все ж таки у розвинених країнах велике значення мають і висока мобільність студентів/викладачів, і укладання міжнародних наукових контрактів, і консалтингова діяльність науковців/новаторів/викладачів з належним забезпеченням захисту прав.

Україна має розробити державну політику захисту прав інтелектуальної власності, яка буде відповідати власним потребам, ресурсам, поточному стану соціально-економічного розвитку країни, процесам євроінтеграції, воєнного стану, цифрової трансформації суспільства. Необхідно врахувати потреби всіх, глобальне, національне та регіональне інноваційне середовище, і при цьому ще зберегти цілісність науково-дослідних установ. Державну політику захисту прав інтелектуальної власності слід доповнити адекватною політикою щодо освітнього та трудового законодавства, доступу до результатів досліджень, посилення зв'язків між сферами науки, освіти та бізнесу, вимог євроінтеграційних процесів, повоєнного відновлення. Активізація різних видів діяльності та комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності потребує проведення законодавчої та інституційної реформи, інструменти та заходи якої наведені у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Інструменти захисту прав інтелектуальної власності

Інструменти	Заходи
Інституційний	забезпечення чіткої компетенції у сфері захисту прав інтелектуальної власності різними органами державної влади, організаціями, установами;
	сприяння системному моніторингу діяльності спінінгових організацій;
	узгодження прав між новаторами та фінансовими альянсами;
	розробка та поширення правил щодо запобігання конфлікту інтересів;
	створення посередницьких і мостових установ;
	розробка інструкцій щодо визначення ставок роялті
	заохочення розроблення та реалізації політики захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства на інституційному рівні (правил, норм).
Фінансовий	забезпечення державної фінансової підтримки у процесі спінації;
	надання пільгових кредитів венчурним організаціям та стартапам;
	надання фінансової автономії науково-дослідним установам, закладам вищої освіти та повної фінансової самостійності відповідним центрам;
	надання стимулів дослідникам для розкриття знань та здійснення інноваційної діяльності
Нормативний	реформування національної законодавчої бази щодо захисту прав інтелектуальної власності, зокрема адміністративного та кримінального, трудового, податкового та митного законодавства, наближення до міжнародних норм та норм права ЄС;
	моніторинг забезпечення прав інтелектуальної власності (авторські права, комерційні таємниці, корисні моделі, патенти, промислові зразки, торгові марки);
	встановлення додаткових правових норм щодо захисту прав власності на державні технології як об'єкти інтелектуальної власності тощо.

Джерело: складено автором за матеріалами [22].

Для України досить важливими є підтримка в процесі міжнародної комерціалізації технологій, а також міжнародний захист прав інтелектуальної власності. Забезпечення чіткої компетенції у сфері захисту прав інтелектуальної власності різними органами державної влади, організаціями, установами, з одного боку, дасть змогу уникнути між ними конфлікту інтересів, а з іншого – доповнить компетенцію кожного з них. Реалізація цього інструменту дасть можливість зменшити витрати та мінімізувати використання людських ресурсів та фінансових ресурсів.

Систематичний моніторинг діяльності спін-офф організацій, як один із ключових інструментів регулювання системи інтелектуальної власності, сприятиме оцінці ефективності реалізації інноваційних проєктів. У цьому контексті доцільно розробити політику захисту прав інтелектуальної власності з врахуванням інтересів фінансових альянсів та узгоджуючи дії учасників на різних рівнях управління, зокрема через запровадження кодексів і

нормативних правил. Регулятивні заходи повинні забезпечувати делегування прав на об'єкти інтелектуальної власності договірним сторонам, що дозволить мінімізувати витрати, підвищити прозорість процесів і спростити використання інтелектуальної власності третіми особами [22, с. 35].

В епоху цифрової трансформації суспільства високі технології часто імітуються потенційними правопорушниками, а це в свою чергу зменшує мотивацію винахідників продовжувати здійснювати інноваційну діяльність. Тому, Україна має здійснювати адекватний та ефективний захист прав інтелектуальної власності, бо слабкий захист прав інтелектуальної власності приведе до поширення технологій національними фірмами, а надмірний (сильний) захист прав інтелектуальної власності – приведе до неадекватного поширення знань, що уповільнить інтенсивність трансферу технологій. У розвинених країнах панує повний захист прав інтелектуальної власності – потенційні новатори займаються інноваційною діяльністю, тим самим сприяючи зростанню економіки.

1.3 Нормативно-правова база формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства

Нормативно-правова база з питань формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в умовах трансформації суспільства безпосередньо була пов'язана і з еволюцією спеціальних державних органів, які були головними в цій сфері у певний проміжок часу. На сьогодні, головним є Міністерство економіки, у складі якого є відповідний департамент, який опікується питаннями розвитку сфери інтелектуальної

власності. Історію створення та реорганізації цих органів відображено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Еволюція ЦОВВ, що забезпечує формування та реалізацію державної політики захисту прав інтелектуальної власності

Період	Еволюція/події/НПА
1991 (травень)	Законом УРСР було створено Міністерство економіки, яке увійшло до складу КМ УРСР та стало правонаступником колишніх Державного комітету УРСР з економіки та Державного комітету УРСР по матеріально-технічному забезпеченню. Зусилля Міністерства були спрямовані на формування законодавчого поля господарського механізму незалежної держави.
1999 (грудень)	Через ринкові перетворення, які почалися з 1995 року, відбувалось формування важелів форм державного управління за умов розбудови ринкових інституцій. У зв'язку з цим на базі Міністерства економіки, Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі, Державного інвестиційно-клірингового комітету, Національного агентства з питань розвитку та європейської інтеграції, Державної служби експортного контролю та Агентства з питань спеціальних (вільних) економічних зон створено нове Міністерство економіки України.
2001 (серпень)	Указом Президента України Міністерство було перейменовано у Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України.
2005 (квітень)	Указом Президента України Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України знову перейменовано у Міністерство економіки України.
2010 (грудень)	Указом Президента України Міністерство економіки України перейменовано у Міністерство економічного розвитку і торгівлі України.
2011 (квітень)	Указом Президента затверджено положення про Державну службу інтелектуальної власності
2014 (листопад)	У зв'язку зі змінами в Конституції України прийнято Постанову КМ України, якою затверджено нове Положення про Державну службу інтелектуальної власності
2016 (серпень)	Прийнято нормативно-правовий акт, яким було ліквідовано Державну службу інтелектуальної власності, а її повноваження було покладено на Міністерство економіки
2017 (травень 2017)	Постанова 2014 року втратила чинність на підставі, повноваження напередодні були передані Міністерству економіки
2019 (вересень)	Постановою ВР України Міністерство економічного розвитку і торгівлі України перейменовано у Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України.
2021 (травень)	Постановою КМ України Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України перейменовано у Міністерство економіки України.
2021 (червень)	У складі Міністерства економіки утворено Департамент розвитку сфери інтелектуальної власності з відповідною структурою

Джерело: складено автором на основі нормативно-правових актів.

Нормативно-правовим забезпеченням діяльності Міністерства економіки України (далі Мінекономіки) є: Конституція України [23], Закон України «Про Кабінет Міністрів України» [24], Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» [25], Постанова КМ України «Питання Міністерства економіки» [26], Постанова КМ України «Деякі питання затвердження

граничної чисельності працівників апарату та територіальних органів центральних органів виконавчої влади, інших державних органів» [27] тощо.

Згідно з чинними нормативно-правовими актами, Мінекономіки функціонує як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України. Мінекономіки виконує провідну роль у формуванні та реалізації державної політики у сферах економічного розвитку, управління об'єктами державної власності та інтелектуальної власності. Крім того, міністерство відповідає за організацію державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних і робітничих кадрів, а також за підвищення кваліфікації та перепідготовку спеціалістів. У своїй діяльності Мінекономіки керується:

- Конституцією України (відповідно до якої, кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності (ст. 49); громадянам гарантується захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності; кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом (ст. 54);

- кодексами України (Цивільний кодекс України [28], Кодекс України про адміністративні правопорушення [29], Кримінальний кодекс України [30], Митний кодекс України [31], Господарський процесуальний кодекс України [32], Кодекс адміністративного судочинства України [33] тощо);

- законами України (про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України [34]; про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності [35]; про ефективне управління майновими правами

правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав [36]; про охорону прав на винаходи і корисні моделі [37]; про охорону прав на промислові зразки [38]; про охорону прав на знаки для товарів і послуг [39]; про правову охорону географічних зазначень [40]; про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів [41]; про авторське право і суміжні права [42]; тощо);

– указами Президента України; постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України; актами Кабінету Міністрів України (постанови КМ України: про утворення Ради з питань інтелектуальної власності [43]; питання Міністерства економіки України; про затвердження Порядку захисту особистих немайнових прав автора, твір якого став суспільним надбанням, у разі відсутності спадкоємців [44] та ін., розпорядження КМ України «Деякі питання Національного органу інтелектуальної власності» [45] тощо), іншими нормативно-правовими актами.

Окремо слід зазначити міжнародні договори та угоди в сфері інтелектуальної власності, а також міжурядові угоди, серед яких: Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності [46]; Угода про співробітництво між Кабінетом Міністрів України і Всесвітньою організацією інтелектуальної власності [47]; Угода про співробітництво у сфері інтелектуальної власності між Кабінетом Міністрів України і Урядом Китайської Народної Республіки [48]; Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Узбекистан про співробітництво у сфері охорони прав інтелектуальної власності [49] тощо.

Серед основних напрямів діяльності Мінекономіки виокремлюють інтелектуальну власність, де виділяють окремі блоки: інформація про реформу правової охорони та захист інтелектуальної власності; рекомендації щодо відповідального використання ІІІ: питання права інтелектуальної власності; Апеляційна палата; державний нагляд (контроль) у сфері інтелектуальної власності тощо.

Метою реформи правової охорони та захисту інтелектуальної власності є приведення законодавства України у сфері інтелектуальної власності у відповідність до законодавства ЄС. Реформа правової охорони та захисту інтелектуальної власності передбачає адаптацію законодавства України у сфері інтелектуальної власності до вимог законодавства ЄС відповідно до трьох етапів, пов'язаних із внесення змін до українського законодавства у сфері інтелектуальної власності, а саме: перший етап - з метою виконання вимог Угоди про асоціацію між Україною та ЄС; другий етап - з метою отримання Україною статусу кандидата на членство у ЄС; третій етап - з урахуванням розвитку законодавства ЄС.

Стратегічною ціллю є розвиток законодавства України з урахуванням стандартів ЄС щодо охорони і захисту прав інтелектуальної власності, а цілями та завдання на відповідний поточний рік зазначено наступне: з метою забезпечення підготовки України до переговорів про вступ до ЄС проведення первинної оцінки стану імплементації актів права ЄС (*acquis* ЄС) в сфері інтелектуальної власності; запуск нових механізмів регулювання у сфері авторського права і суміжних прав щодо дозволеного використання сирітських творів, фонограм, відеограм та зафіксованих у них виконань, та захисту особистих немайнових прав автора, твір якого став суспільним надбанням, у разі відсутності у автора спадкоємців; перезавантаження роботи колегіальних органів НОІВ з урахуванням нових принципів та підходів організації їх діяльності;

Відповідальним за впровадження Реформи правової охорони та захисту інтелектуальної власності визначено Мінекономіки. На сьогодні, завдяки Реформі правової охорони та захисту інтелектуальної власності, вже посилено охорону і захист прав інтелектуальної власності, а саме:

- введено норми, спрямовані на протидію зловживанню правами інтелектуальної власності шляхом надання права будь-якій особі заперечувати

проти заявок на винаходи після їх публікації, також запроваджується можливість визнання недійсними прав на винаходи і корисні моделі в адміністративному порядку в Апеляційній палаті [50];

- врегульовано відносини щодо набуття, здійснення та захисту особистих немайнових та майнових авторських та/або суміжних прав, а також щодо прав особливого роду (*sui generis*), пов'язаних зі сферою авторського права та/або суміжних прав);

- посилено адміністративну та кримінальну відповідальність за незаконне використання об'єктів авторського права і суміжних прав [51];

- посилено санкції за порушення прав на торговельні марки і промислові зразки, а також введено норми, спрямовані на протидію зловживанню правами інтелектуальної власності шляхом запровадження можливості досудового скасування реєстрацій промислових зразків в Апеляційній палаті [52].

Також імплементовано до національного законодавства положення Угоди про асоціацію щодо загальних зобов'язань, цивільних заходів, процедур і засобів захисту прав інтелектуальної власності, передбачених частиною третьою Глави 9 Розділу IV Угоди про асоціацію та Директиви 2004/48/ЄС про захист прав інтелектуальної власності [53]. Саме цим законом запроваджено:

- визначено порядок надання дозволу на включення до торговельної марки імітації зображення малого Державного Герба України, з метою розширення можливостей належного використання цього інструменту захисту інтересів суб'єктів господарювання;

- додаткові можливості публікації в медіа або доведення до загального відома іншим визначеним судом шляхом відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо такого порушення за рахунок особи, яка вчинила правопорушення;

- додаткові повноваження щодо застосування разової грошової виплати замість інших способів захисту прав інтелектуальної власності, за

умови, що право порушено відповідачем ненавмисно і без недбалості, а застосування способів захисту є неспівмірним шкоді, заподіяній позивачеві;

- конкретизацію процесуальних процедур витребування доказів у вигляді інформації про походження і мережі розповсюдження товарів чи послуг, що порушують право інтелектуальної власності;

- право для суду замінити за ініціативою відповідача забезпечення позову майнового характеру про порушення прав інтелектуальної власності шляхом внесення на депозитний рахунок суду грошових коштів у розмірі вимог позивача або надання гарантії банку.

Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності» визначено повноваження Національного органу інтелектуальної власності (НОІВ) та визначено, що НОІВ – це державна організація, що входить до державної системи правової охорони інтелектуальної власності, визначена на національному рівні КМ України як така, що здійснює повноваження у сфері інтелектуальної власності, визначені законами у сфері інтелектуальної власності, актами ЦОВВ, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності (тобто Мінекономіки), та статутом, і має право представляти Україну в міжнародних та регіональних організаціях [54].

Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Деякі питання Національного органу інтелектуальної власності» визначено, що функції НОІВ виконує державна організація «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» [55].

Підсумовуючи зазначимо, що проаналізовано нормативно-правову базу формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства та євроінтеграційних процесів. Основними складовими такої нормативно-правової бази є міжнародні акти та акти ЄС, національне законодавство (основні та спеціальні

нормативно-правові акти). Обґрунтовано, що нормативно-правові акти (як законодавчі, так і підзаконні) в цілому відповідають встановленим міжнародним стандартам, а державна політика спрямована на покращення якості та повноти нормативно-правового забезпечення захисту прав інтелектуальної власності, навіть у період дії воєнного стану в Україні, шляхом мінімізації впливу негативних факторів та наслідків дії воєнного стану на власників об'єктів інтелектуальної власності. Також акцентовано увагу, що нормативно-правові акти України в сфері інтелектуальної власності та захисту прав інтелектуальної власності, з врахуванням процесу набуття Україною повноправного членства в ЄС потребують подальшого удосконалення. У зв'язку з вищезазначеним, основними напрямками вдосконалення нормативно-правової бази є адаптація законодавства до нових технологій, спрощення процедур реєстрації та захисту прав інтелектуальної власності, посилення відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності, міжнародне співробітництво та співробітництво з ЄС.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

2.1 Практика формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в Україні

Питання формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в Україні є надзвичайно актуальним та багатограним. Воно охоплює спектр аспектів, від нормативно-правового забезпечення до практичних інструментів захисту прав інтелектуальної власності.

Основним центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері захисту інтелектуальної власності є Міністерство економіки, діяльність якого регламентується в першу чергу Положенням, яке затверджено Постановою КМ України [56] і відображена в таблиці 2.1.

Прикладом взаємодії є взаємовідносини між Мінекономіки, Національним органом інтелектуальної власності та УКРНОІВІ (ІР Офіс). Державна організація «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» (далі УКРНОІВІ/ІР Офіс) зареєстрована 24.08.2022 відповідно до Наказу Мінекономіки № 2673 від 22.08.2022 та належить до сфери управління Мінекономіки, є державною некомерційною організацією та юридичною особою публічного права.

Таблиця 2.1 – Діяльність Міністерства економіки України щодо формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності

Елемент	Зміст
Завдання (п.3)	Основними завданнями міністерства є: забезпечення формування та реалізація державної політики у сфері інтелектуальної власності; здійснення управління об'єктами державної власності, зокрема у сферах технічного регулювання, стандартизації, метрології та метрологічної діяльності, інтелектуальної власності тощо.
Повноваження (п.4, 5)	Мінекономіки відповідно до покладених на нього завдань: 1) узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України, КМ України та в установленому порядку вносить їх на розгляд КМ України; 2) розробляє проекти законів та інших нормативно-правових актів з питань, що належать до його компетенції; 3) здійснює підготовку та подання КМ України пропозицій щодо застосування, скасування та внесення змін до спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), що вносяться КМ України на розгляд РНБО відповідно до Закону України «Про санкції» (наприклад, щодо такої санкції як заборона передання технологій, прав на об'єкти права інтелектуальної власності), та бере участь у формуванні, реалізації та моніторингу ефективності державної санкційної політики з питань, що належать до його компетенції; 4) бере участь у реалізації державної санкційної політики в частині питань, пов'язаних з управлінням стягнутими в дохід держави активами осіб, щодо яких застосовано санкцій; 5) забезпечує взаємодію ЦОВВ з питань підготовки пропозицій про застосування, скасування та внесення змін до спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) і моніторингу ефективності реалізації санкцій; 6) здійснює нормативно-правове регулювання питань, що належать до його компетенції; 7) забезпечує нормативно-правове регулювання у сфері інтелектуальної власності; 8) визначає пріоритетні напрями розвитку сфери інтелектуальної власності; 8) взаємодіє та координує із центральними органами виконавчої влади, іншими органами державної влади у процесі формування та реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності, а також з метою посилення захисту прав інтелектуальної власності; 9) розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавства у сфері правової охорони інтелектуальної власності; 10) здійснює міжнародне співробітництво у сфері правової охорони інтелектуальної власності та представляє інтереси України в зазначеній сфері в міжнародних організаціях відповідно до законодавства; 11) укладає відповідно до законодавства міжнародні договори про співробітництво у сфері правової охорони інтелектуальної власності; 12) забезпечує виконання міжнародних програм та реалізацію проектів у сфері правової охорони інтелектуальної власності відповідно до міжнародних договорів; 13) забезпечує виконання зобов'язань, що випливають із членства України в міжнародних організаціях у сфері правової охорони інтелектуальної власності; 14) здійснює координацію діяльності Національного органу інтелектуальної власності у сфері інтелектуальної власності; 15) здійснює контроль за дотриманням Національним органом інтелектуальної власності законодавства у сфері інтелектуальної власності, використанням надходжень від справляння зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності; 16) здійснює заходи, пов'язані із забезпеченням відтворювачів, імпортерів та експортерів примірників, що містять об'єкти права інтелектуальної власності і суміжних прав, контрольними марками, та ведення Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок; 17) надає адміністративні послуги у сфері інтелектуальної власності тощо.

Продовження таблиці 2.1

Права (п. 6)	Відповідно до Положення Мінекономіки для виконання покладених на нього завдань має право: 1) залучати в установленому порядку спеціалістів центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками), вчених, представників інститутів громадянського суспільства (за згодою) до розгляду питань, що належать до його компетенції; 2) отримувати безоплатно від міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування необхідні для виконання покладених на нього завдань інформацію, документи і матеріали, зокрема від органів державної статистики - статистичну інформацію, у тому числі стосовно результатів діяльності оборонно-промислового комплексу; 3) скликати наради, утворювати комісії та робочі групи, проводити наукові конференції, семінари та інші публічні заходи з питань, що належать до його компетенції; 4) користуватися відповідними інформаційними базами даних державних органів, державною системою урядового зв'язку та іншими технічними засобами.
Взаємодія (п. 8)	Мінекономіки у процесі виконання покладених на нього завдань взаємодіє в установленому порядку з іншими державними органами, допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, тимчасовими консультативними, дорадчими та іншими допоміжними органами, утвореними Кабінетом Міністрів України, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, профспілками та організаціями роботодавців, відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій, а також з підприємствами, установами та організаціями.

Джерело: складено автором на основі [56].

Створення УКРНОІВІ відповідає змісту інституціональної реформи в сфері інтелектуальної власності відповідно до положень Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності» та спеціальних законів у сфері інтелектуальної власності. Відповідно до Розпорядження КМ України «Деякі питання Національного органу інтелектуальної власності» УКРНОІВІ виконує функції Національного органу інтелектуальної власності (далі – НОІВ). Метою діяльності УКРНОІВІ є здійснення повноважень у сфері інтелектуальної власності, що визначені законами «Про авторське і суміжні права», «Про правову охорону географічних назв», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» та іншими законами у сфері інтелектуальної власності, актами Уповноваженого органу управління та Статутом, а також забезпечення стабільного та ефективного функціонування та розвитку державної системи правової охорони інтелектуальної власності.

Предметом діяльності УКРНОІВІ є виконання делегованих повноважень, в тому числі щодо інформування та надання роз'яснень щодо

реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності; здійснення міжнародного співробітництва у сфері правової охорони інтелектуальної власності і представлення інтересів України з відповідних питань у Всесвітній організації інтелектуальної власності (ВОІВ) та інших міжнародних організаціях тощо. УКРНОІВІ відіграє ключову роль у реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності, в т.ч. щодо захисту прав інтелектуальної власності.

Не дивлячись на позитивні зміни у сфері захисту прав інтелектуальної власності, що обумовлені виконанням Україною зобов'язань за Угодою про асоціацію між Україною та ЄС щодо гармонізації та імплементації європейських стандартів захисту інтелектуальної власності, а також виконанням кроків, що обумовлені статусом кандидата у члени ЄС, національна система інтелектуальної власності (в т.ч. захисту прав інтелектуальної власності) має перед собою численні виклики. До таких викликів слід віднести:

- затягування процесу створення Вищого спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності України та низька активність у просуванні альтернативних способів вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності (наприклад, медіації);
- недостатній інституційний потенціал органів, наділених функціями і відповідальністю щодо захисту та забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності;
- недостатня участь правоволодільців у заходах щодо захисту прав інтелектуальної власності;
- необхідність подальшого удосконалення системи патентно-інформаційного забезпечення з урахуванням міжнародного досвіду та рекомендацій ВОІВ, світових тенденцій формування і використання інформаційних ресурсів;

- необхідність удосконалення системи електронного документообігу та технологічного забезпечення державної системи правової охорони інтелектуальної власності;
- низький рівень в суспільстві знань і культури у сфері інтелектуальної власності, захисту прав інтелектуальної власності;
- проблеми в системі підготовки та перепідготовки професійних кадрів для сфери інтелектуальної власності (в т.ч. захисту прав інтелектуальної власності) та інноваційної екосистеми;
- триваючий негативний вплив війни на сферу інтелектуальної власності (в т.ч. захисту прав інтелектуальної власності), інноваційний та креативний сектори України тощо.

Вирішення вищезазначених проблем вимагає вироблення пакету стратегічних цілей та кроків щодо їх досягнення в сфері інтелектуальної власності та захисту прав інтелектуальної власності, послідовну реалізацію Мінекономіки та УКРНОІВІ державної політики у сфері інтелектуальної власності та захисту прав інтелектуальної власності, з врахуванням завдань боротьби за незалежність України в умовах триваючої повномасштабної війни, повоєнного відновлення та розбудови України на інноваційних та технологічних засадах та реалізації визначених кроків на шляху до повноправного членства у ЄС.

Організаційна структура УКРНОІВІ є функціонально орієнтованою. Директору УКРНОІВІ підпорядковуються перший та інші заступники, керівники інших організаційних структурних підрозділів. Заступники керівника координують здійснення основної діяльності УКРНОІВІ через керівників структурних підрозділів (начальників департаментів, управлінь, відділів). До складу УКРНОІВІ входять інституції, представлені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Структура Національного органу інтелектуальної власності України УКРНОІВІ

Колегіальні органи	Наглядова рада, Апеляційна палата, Атестаційна комісія, Апеляційна комісія, Комісія щодо погодження питань про внесення позначення, що містить офіційну назву держави Україна до торговельної марки, National IP&Innovations Hub (Національний хаб інтелектуальної власності та інновацій), IP Академія (Національний навчальний тренінговий центр), Відділ розвитку мережі центрів підтримки технологій та інновацій (TISC), Центр медіації та посередництва, Центр спостереження з питань порушень прав інтелектуальної власності, Центр розвитку права інтелектуальної власності
Департамент експертизи заявок на об'єкти промислової власності	включає Управління експертизи заявок на винаходи, корисні моделі та компонування напівпровідникових виробів, Управління експертизи заявок на торговельні марки, промислові зразки та географічні зазначення, Відділ контролю якості та удосконалення експертизи заявок)
Департамент з економічних питань інноваційного розвитку	
Департамент забезпечення державних реєстрацій промислової власності	включає Відділ державної реєстрації винаходів, корисних моделей та компонувань, Відділ державної реєстрації торговельних марок та географічних зазначень, Відділ державної реєстрації промислових зразків, Відділ державної реєстрації розпорядження правами
Департамент захисту прав інтелектуальної власності	
Департамент міжнародного співробітництва	
Департамент розвитку інновацій	
Департамент розвитку сфери авторського права і суміжних прав	включає Відділ авторського права і суміжних прав, Відділ ведення державних реєстрів у сфері авторського права і суміжних прав, Відділ моніторингу діяльності організацій колективного управління
Департамент фінансово-економічної діяльності	
Департамент формування баз даних та редакційно-видавничої діяльності	
Відділ охорони державної таємниці	
Відділ розвитку креативних секторів економіки	
Відділ економіки та статистики інтелектуальної власності	
Сектор запобігання корупційній діяльності, бек-офіс	
Управління внутрішнього контролю	
Управління документообігу	
Управління стратегічних комунікацій	
Управління цифрового розвитку та електронних сервісів	
Музей правової охорони інтелектуальної власності	

Джерело: складено автором.

На підставі проведеного аналізу випливає, що державна система захисту прав інтелектуальної власності включає центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності – Мінекономіки, Національний орган інтелектуальної власності (НОІВ) – державну організацію УКРНОІВІ/IP Офіс,

а також сукупність наукових, освітніх, інформаційних та інших спеціалізованих підприємств, установ та організацій, які належать до сфери управління Мінекономіки. В цілому національна система інтелектуальної власності (в т.ч. захисту прав інтелектуальної власності) включає нормативно-правову базу, інституційні базу, інфраструктуру та користувачів цієї системи.

Узагальнюючи, слід зазначити, що по перше, майже два роки тому (8 листопада 2022 року) Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ/ІР офіс), який був зареєстрований 24 серпня 2022 року на День Незалежності України, запрацював як національний орган інтелектуальної власності (НОІВ). Заснування та запуск діяльності УКРНОІВІ/ІР офісу в Україні стало завершенням інституційної реформи державної системи правової охорони інтелектуальної власності, яка тривала майже шість років. По-друге, вдалося гармонізувати законодавство в сфері інтелектуальної власності з європейським в межах Угоди про асоціацію з ЄС, що стало вагомим кроком на шляху України до євроінтеграції. Доречним буде згадати саме кінець 2022 року, коли парламент ухвалив нову редакцію Закону України «Про авторське право і суміжні права», а в березні 2023 року – Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності», який імплементував фінально в національне правове поле Директиву №2004/48/ЄС.

Окремо слід наголосити, що під час 64-ї серії засідань Асамблеї держав-членів Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), яка відбулась у Женеві влітку 2023 року, добилися того, що: ВОІВ продовжує надавати допомогу та підтримку Україні, а також визнає негативні наслідки війни, розпочатої російською федерацією (рішення Генасамблеї ВОІВ); підписано Меморандуму між Мінекономіки та Всесвітньою організацією інтелектуальної власності з конкретними кроками, що спрямований на підтримку національної сфери інтелектуальної власності; підписані меморандуми про співпрацю безпосередньо між УКРНОІВІ/ІР офісом та

Європейським офісом з інтелектуальної власності та Європейським патентним відомством із зазначенням конкретних кроків, які спрямовані на підтримку винахідницького та інноваційного середовища України.

В Україні триває ще одна реформа – реформа правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності, віднесена Мінекономіки до пріоритетних. Її метою є приведення законодавства України у сфері інтелектуальної власності у відповідність до вимог законодавства ЄС. Після прийняття 20.03.2023 році Верховною Радою України законопроєкту № 6464 можна говорити про успішне завершення першого етапу реформи, що передбачав внесення змін до українського законодавства у сфері інтелектуальної власності з метою виконання вимог Угоди про асоціацію з ЄС. Завдяки успішній реалізації першого етапу реформи посилено охорону і захист прав інтелектуальної власності.

Після набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС, фактично розпочато другий етап реформи, запущене КМ України у лютому 2023 року проведення оцінки адаптації законодавства України до права ЄС (селф-скринінг) і виявлення невідповідностей та прогалин, які необхідно усунути для підготовки України до переговорів про вступ до ЄС. У сфері інтелектуальної власності оцінці було піддано більше 60 актів, після чого у листопаді 2023 року Європейська Комісія оприлюднила Звіт в рамках Пакету Розширення, в якому:

- 1) констатовано значний прогрес України в сфері інтелектуальної власності (запущено Національний орган інтелектуальної власності (функції якого виконує УКРНОІВІ); ухвалено законодавства, зокрема Закон України «Про авторське право та суміжні права» тощо);
- 2) визначено подальші кроки України в сфері захисту інтелектуальної власності на наступний період, щодо реалізації яких КМ України визначає чіткі терміни реалізації.

Третій етап передбачає внесення подальших змін до українського законодавства у сфері інтелектуальної власності, в тому числі захисту прав інтелектуальної власності, з урахуванням розвитку законодавства

Європейського Союзу, оскільки сфера інтелектуальної власності є постійно змінною в частині унормування, та з урахуванням діяльності Європейської Комісії та практики Суду ЄС; моніторинг здійснення та удосконалення процедур захисту прав інтелектуальної власності; визначення стратегічних завдань в цій сфері та їх реалізація; ефективну роботу Мінекономіки, НОІВ тощо.

Розвиток сфери інтелектуальної власності в Україні залишається актуальним завданням навіть в умовах повномасштабної російської агресії. Успішне продовження цього процесу вимагає активної співпраці та підтримки міжнародних партнерів, зокрема Всесвітня організація інтелектуальної власності. Під час переговорів із керівництвом ВОІВ було наголошено на необхідності зміцнення національної системи інтелектуальної власності для підтримки інновацій та креативних індустрій як складової ефективної боротьби з агресором та основи для повоєнної відбудови. Належний рівень захисту прав інтелектуальної власності сприятиме покращенню інвестиційного клімату, що є особливо важливим з огляду на значні економічні збитки, завдані війною. Інвестиції можуть стати ключовим фактором у відновленні країни, тому діяльність УКРНОІВІ/ІР, спрямована на створення сучасного середовища для технологічного розвитку, є критично важливою. Україна потребує затвердження Національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності, яка враховуватиме як наслідки війни, так і перспективи довгострокового зростання.

Крім того, після останнього скринінгу національного законодавства в сфері інтелектуальної власності, що проводився навесні 2024 року УКРНОІВІ/ІР офісом за дорученням КМ України з метою підготовки звіту України в межах євроінтеграції, вбачаються чергові завдання, які необхідно реалізувати на шляху гармонізації та імплементації з правом ЄС у цій сфері. Що стосується удосконалення самої системи державної охорони інтелектуальної власності та захисту прав інтелектуальної власності, то

уповноважені інституції, в т.ч. УКРНОІВІ/ІР офіс, над цим працюють, щоб система відповідала потребам сучасності, була прозорою, інноваційною, цифровізованою.

Ще однією реформою, яка також потребує уваги в сфері захисту прав інтелектуальної власності, є судова реформа. Європейської Комісії 08.11.2023 року було зазначено низку рекомендацій, які Україна має виконати для набуття повноправного членства в ЄС. Серед них і рекомендація щодо запуску Вищого суду з питань інтелектуальної власності та розробки ефективних механізмів для боротьби з контрафактом та піратством; пришвидшити процес формування Вищого суду з питань інтелектуальної власності, посилити заходи боротьби з контрафактом та підвищення рівня захисту прав інтелектуальної власності. Таким чином, на завершенні створення спеціалізованого суду наголошується і в ЄС, і в США. Це зобов'язання, яке має виконати Україна у найближчий час. Що ж стосується повноважень Вищого суду з питань інтелектуальної власності, то вони теж потребують законодавчого закріплення і розширення. Остання тенденція – це ідея посилити інвестиційними спорами юрисдикцію цього суду через те, що велика частка інвестицій, які іноземні інвестори готові вкладати в Україну, пов'язана з інтелектуальною власністю. І тут важливим аспектом для інвесторів є дотримання та захист прав інтелектуальної власності. Теоретично це можливо, але це потягне за собою суттєве оновлення законодавства та оголошення нового конкурсу на посади суддів. Більш же оптимальним вважаємо варіант завершити конкурс до Вищого суду з питань інтелектуальної власності, сформувавши його базовий склад, а паралельно розробляти нове законодавство щодо включення до юрисдикції цього суду інвестиційних спорів, а вже після ухвалення такого законодавства – оголосити добір до суду.

Підсумовуючи, слід зазначити, що створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності засвідчить не лише іноземним інвесторам, а й національному бізнесу, що складні спори із питань захисту прав

інтелектуальної власності розглядатимуться спеціалізованими суддями, які зможуть кваліфіковано оцінювати надані сторонами докази та якісно і вчасно розбиратися в усіх обставинах справи. Однак, не слід покладати всю відповідальність за належний захист прав інтелектуальної власності в Україні тільки на судову систему. Ефективним ключем для захисту прав інтелектуальної власності стане запуск «захисної тріади»: Вищий суд з питань інтелектуальної власності, механізм апеляційного оскарження, а також альтернативні (позасудові) способи вирішення спорів (наприклад, медіація). Удосконалення наявних механізмів захисту прав інтелектуальної власності та розробка нових інструментів будуть стимулювати розвиток інноваційної економіки, сприятимуть покращенню інвестиційного клімату, сприятимуть розвитку національного бізнесу. А все це разом має працювати на перемогу та післявоєнну відбудову України.

2.2 Стан та проблеми захисту прав інтелектуальної власності в Україні

Наявність ефективних механізмів захисту порушених прав інтелектуальної власності, притягнення винних осіб до відповідальності, а також можливість застосування превентивних заходів щодо недопущення порушення названих прав є одним із ключових факторів, які стимулюють суб'єктів на створення та реєстрацію (патентування) творів авторського права та об'єктів промислової власності. Оскільки Україна зацікавлена у створенні сприятливого бізнес-клімату та залучення інвестицій, то і питання захисту прав інтелектуальної власності набувають особливо гострого значення. Також вони мають важливе значення і у зв'язку з виконання зобов'язань за міжнародними договорами, на виконання Угоди про асоціацію з ЄС, Угоди

TRIPS та іншими міжнародними угодами у сфері інтелектуальної власності.

В напрямі захисту прав інтелектуальної власності доцільно враховувати досвід європейських країн. Останні тенденції у цьому напрямі зазвичай містяться в опублікованих Відомством з інтелектуальної власності ЄС (EUIPO) звітах, а також у звітах Європейської комісії. Так, наприклад, у своєму Звіті (Ukraine 2024 Report від 30.10.2024) [57] щодо України в рамках Пакета розширення Європейська Комісія відзначила певний рівень підготовки України у сфері права інтелектуальної власності, а також публікацію українським УКРНОІВІ/ІР офісом консолідованих даних щодо захисту прав інтелектуальної власності.

У Звіті наголошено на тому, що Національний орган інтелектуальної власності (УКРНОІВІ/ІР офіс) налагодив тісну співпрацю зі Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (WIPO), а також з Відомством інтелектуальної власності Європейського Союзу (EUIPO), з яким співпрацює на основі дворічного Робочого Плану, підписаного в жовтні 2023 року.

Запорукою стійкості економічної інфраструктури та конкурентоспроможності України є ефективна охорона та захист інтелектуальної власності та інновацій. Посилення захисту інтелектуальної власності є важливим і в контексті вступу України до ЄС, і для більш нагальних потреб відновлення.

Серед основних здобутків сфери інтелектуальної власності, про які Україна проінформувала Європейську комісію, було зазначено щодо прогресу в імплементації міжнародних стандартів в сферу інтелектуальної власності. При цьому, існують і проблеми імплементації законодавства під час воєнного стану, оскільки в Україні діє Закон про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, який надає певні пільги для заявників щодо вчинення ними дій, пов'язаних з інтелектуальною власністю. Однак, для збалансування приватноправових інтересів заявників, правоволодільців та держави загалом, у Верховній Раді України вже

zareestrowano osnovnij zakonoprojekt ta dva alternativnih, які мають на меті внести зміни до цього Закону. Крім того, слід акцентувати увагу на питання захисту інтелектуальної власності, співпрацю з правоохоронними органами та національні механізми боротьби з підробками та піратством та діяльність Центру спостереження з питань порушень прав інтелектуальної власності, який виступає майданчиком для основних стейкхолдерів, які мають повноваження щодо захисту прав інтелектуальної власності в Україні [58].

Європейська Комісія зауважила, що Україною були зроблені окремі кроки щодо реалізації рекомендацій зі Звіту 2023 року в рамках Пакету розширення. Водночас, основні рекомендації залишаються актуальними для України на наступний період. У зв'язку з цим Україна має:

- продовжувати адаптацію до законодавства ЄС у сфері авторського права, промислової власності та комерційної таємниці;
- покращити функціонування організацій колективного управління та виплату роялті правовласникам;
- продовжувати вдосконалювати систему захисту прав промислової власності, зокрема шляхом боротьби з піратством та контрафактною продукцією, забезпечення функціонування суду з питань інтелектуальної власності та посилення співпраці з EUIPO.

Окремо (щодо захисту прав інтелектуальної власності) Єврокомісія констатувала, що проблемні питання в боротьбі з піратством та контрафактною продукцією залишаються невирішеними. Зокрема, ще не працює Вищий суд з питань інтелектуальної власності, після рішення про перезапуск конкурсу на заміщення вакантних посад суддів очікується остаточне сформування його складу.

В цілому підвищення рівня захисту прав інтелектуальної власності передбачає реалізацію багатьох складних завдань, пов'язаних і з вдосконаленням національного законодавства, і з правозастосовчою практикою, і з завершенням інституційних реформ, і з налагодженням активної

взаємодії між уповноваженими органами державної влади, правоохоронними, податковими, митними органами тощо. Істотна роль у цьому процесі відводиться також судовій гілці влади, яка, як вже було зазначено, перебуває у стадії активного реформування, особливо враховуючи перспективу запуску повноцінної роботи Вищого спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності та наявну реформу процесуального законодавства.

Тривалий процес імплементації європейських підходів у цій сфері, який наразі ще не завершено, спричиняє ускладнення побудови ефективного механізму захисту прав інтелектуальної власності. Поряд із цим слабким місцем державної політики захисту прав інтелектуальної власності є запобігання та протидія адміністративним та кримінальним правопорушенням у сфері відповідних прав, що призводить до серйозного розбалансування заходів державного примусу у даній сфері та неналежного захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності.

З аналізу Національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період 2020 – 2025 [7] виділено таку проблематику захисту прав інтелектуальної власності:

1) проблематика господарського-правового та цивільно-правового захисту прав інтелектуальної власності (стратегічні цілі - суттєве підвищення ефективності судового захисту прав інтелектуальної власності; узгодження норм щодо захисту прав інтелектуальної власності із нормами Угоди про асоціацію, прискорення процесу імплементації європейських підходів з метою побудови ефективного механізму захисту прав інтелектуальної власності в Україні);

2) проблематика адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності (стратегічні цілі - істотне підвищення стандартів адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності.);

3) проблематика кримінально-правового захисту прав інтелектуальної власності (стратегічні цілі - створення ефективної цілісної

інституційно та кадрово спроможної системи кримінально-правового захисту прав інтелектуальної власності в Україні, побудованої з врахуванням вимог Угоди про асоціацію та найкращих світових практик у цій сфері);

4) судова система: проблематика, вдосконалення (стратегічні цілі - підвищення іміджу України щодо належного та ефективного судового захисту прав інтелектуальної власності; підвищення довіри до судових органів у сфері інтелектуальної власності; адаптація норм чинного законодавства щодо судового захисту прав інтелектуальної власності до приписів Угоди про асоціацію; забезпечення однакового і правильного застосування судами усіх інстанцій як процесуального законодавства, так і норм матеріального права у сфері інтелектуальної власності; прогнозованість та стабільність судових рішень; ефективність роботи судових органів у захисті прав правовласників; удосконалення процесуальних аспектів здійснення судочинства в сфері інтелектуальної власності; цьому має сприяти, в першу чергу, завершення заходів з формування Вищого суду з питань інтелектуальної власності);

5) захист прав інтелектуальної власності при митному контролі (стратегічні цілі - необхідність системного узгодження законодавства в сфері охорони інтелектуальної власності та антимонопольного законодавства; підвищення рівня залучення Антимонопольного комітету України до захисту прав інтелектуальної власності);

6) діяльність органів внутрішніх справ, прокуратури, інших правоохоронних органів у сфері захисту прав інтелектуальної власності (стратегічні цілі - недопущення розвитку ринку контрафактної продукції, що завдає шкоди і іміджу України, і інтересам правовласників, і інтересам державного бюджету; підвищення протидії адміністративним та кримінальним правопорушенням прав інтелектуальної власності; підвищення якості роботи та кваліфікації посадових осіб правоохоронних органів, залучених до захисту прав інтелектуальної власності);

7) позасудові способи вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності (арбітраж і медіація) (стратегічні цілі - створення спеціалізованого третейського суду та/або міжнародного комерційного арбітражу або, принаймні, створення відповідного підрозділу в одному із постійно діючих третейських судів або міжнародних комерційних арбітражів, із визначенням та проведенням навчання профільних арбітрів у сфері інтелектуальної власності; створення спеціалізованого центру медіації, як дієвого способу вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності; визначення та проведення навчання профільних медіаторів у сфері інтелектуальної власності).

Окремо під кожен проблематичний аспект слід виділити специфічні заходи для досягнення стратегічних цілей (додаток А).

Ще одним з позитивних аспектів слід зазначити, що США у спеціальній доповіді 301 Офісу торговельного представника США (USTR), відзначили зусилля України у захисті прав інтелектуальної власності попри повномасштабну війну [59]. «Спеціальна доповідь 301» - це щорічний огляд/звіт глобального стану охорони та захисту прав інтелектуальної власності, який готує Офіс торговельного представника США (USTR), при цьому він понад 100 торгових партнерів США і прогресу у вирішенні проблем інтелектуальної власності, які викликали занепокоєння. У листопаді 2023 року USTR відзначив прогрес у міжнародній співпраці в сфері інтелектуальної власності, зокрема в межах засідань Українсько-американської ради з торгівлі та інвестицій. Йшлося про зусилля України, спрямовані на розвиток міцного середовища захисту інтелектуальної власності і було позитивно відзначено заходи щодо боротьби з несанкціонованим записом фільмів в кінотеатрах (камкординг). Зокрема, США закликали країни ухвалити закони та правозастосовчі практики, спрямовані на запобігання камкордингу за прикладом України. Однак, маючи позитивні практики, щодо України залишаються і проблеми, серед яких: використання державними установами

неліцензійного програмного забезпечення; впровадження ефективних засобів боротьби з порушенням авторського права в мережі інтернет та ін.

Підсумовуючи, зазначимо, що питання формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в Україні є надзвичайно актуальним та багатогранним. Воно охоплює широкий спектр аспектів, від нормативно-правового забезпечення до практичних інструментів захисту прав інтелектуальної власності.

Основними складовими державної політики захисту прав інтелектуальної власності в Україні є:

- нормативно-правова база (загальне законодавство – містить загальні норми щодо захисту прав інтелектуальної власності, наприклад, Цивільний кодекс України, Господарсько-процесуальний кодекс та ін.; спеціальне законодавство – регулює окремі види об'єктів інтелектуальної власності; гармонізація з міжнародними стандартами та імплементація норм права ЄС з врахуванням сучасної цифрової трансформації суспільства та повоєнного відновлення;

- інституційне забезпечення (Міністерство економіки України та інші центральні органи виконавчої влади, які наділені відповідними повноваженнями в сфері захисту прав інтелектуальної власності та державної політики в цій сфері, а також УКРНОІВ тощо);

- судова система, яка забезпечує захист прав інтелектуальної власності у судовому порядку (очікується остаточне формування складу Вищого спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності).

- правоохоронні органи, які борються з порушеннями прав інтелектуальної власності.

- механізми захисту прав інтелектуальної власності: адміністративний захист (передбачає розгляд спорів щодо прав інтелектуальної власності адміністративними органами в адміністративному порядку); судовий захист;

юридична відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності; інші способи врегулювання конфліктів (наприклад, медіація).

- міжнародне співробітництво (участь у міжнародних організаціях, наприклад, ВОІВ, Європейський патентний уряд тощо; укладання міжнародних договорів, що сприяє захисту прав інтелектуальної власності українських суб'єктів за кордоном);

- сприяння інноваціям та трансферу технологій (підтримка наукових досліджень та розробок; створення сприятливого інвестиційного клімату; заохочення комерціалізації результатів інтелектуальної діяльності).

Основні виклики та напрямки розвитку є:

- посилення захисту прав інтелектуальної власності;
- спрощення процедур реєстрації та захисту прав інтелектуальної власності;
- підвищення правової свідомості;
- розвиток інфраструктури інтелектуальної власності; інтеграція в міжнародну систему захисту інтелектуальної власності.

Також сюди можна віднести недостатнє покриття високошвидкісним інтернетом за допомогою оптоволокна та 4G/5G населених пунктів, недостатній рівень цифрових навичок та вмінь державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування, недостатній рівень комунікації органів влади та органами місцевого самоврядування відповідних рівнів, а також проблему кадрового забезпечення (відтік кадрів у зв'язку з воєнним станом в Україні, неконкурентоздатною заробітною платою).

Формування та реалізація державної політики захисту прав інтелектуальної власності в Україні є безперервним процесом, який вимагає постійного удосконалення та адаптації до нових викликів. Ефективний захист прав інтелектуальної власності є важливою умовою розвитку інноваційної економіки та підвищення конкурентоспроможності України на світовому ринку.

Стан захисту прав інтелектуальної власності в Україні є досить динамічним та характеризується як процесом реформування, так і низкою викликів. З одного боку, Україна активно інтегрується в міжнародну систему захисту прав інтелектуальної власності та імплементує відповідні стандарти. З іншого боку, існують певні проблеми, які стримують повний розвиток цієї сфери (недостатня правова обізнаність; слабка судова практика; низький рівень культури поваги до інтелектуальної власності; недостатнє фінансування; вплив зовнішніх факторів тощо).

РОЗДІЛ 3

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

3.1 Оцінка середовища вироблення державної політики захисту прав інтелектуальної власності в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства

В умовах цифрової трансформації суспільства середовище вироблення державної політики захисту прав інтелектуальної власності в Україні потребує оцінки. Аналіз проведеного дослідження та наявної ситуації, викладеної у попередніх розділах, дає підстави для виявлення сильних і слабких сторін національної системи інтелектуальної власності та захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства, які залежать від внутрішніх факторів, сприятливих можливостей та загроз, які можуть негативно впливати на її розвиток, що залежать від зовнішніх факторів. SWOT-матриця складається з чотирьох складових: сильні сторони, слабкі сторони, можливості та загрози (таблиця 3.1).

Описані сильні сторони свідчать про значний потенціал України в сфері інтелектуальної власності та захисту прав інтелектуальної власності, вони формують міцний фундамент для подальшого розвитку інноваційної економіки та посилення конкурентоспроможності країни на світовому ринку. Ключові переваги можна узагальнити наступним чином: міцна інтеграція в міжнародний контекст; розвинена інфраструктура та екосистема; високий рівень освіти досліджень; підтримка на державному рівні; цифрова трансформація; сприятливе середовище для інновацій.

Таблиця 3.1 – SWOT-аналіз системи захисту прав інтелектуальної власності в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства

Сильні сторони (strengths)	Слабкі сторони (weaknesses)
– законодавча база інтелектуальної власності та захисту прав інтелектуальної власності узгоджена з відповідними міжнародними стандартами; – активне просування діяльності із навчання у сфері інтелектуальної власності та її просування у сфері бізнесу, досліджень та розробок закладів вищої освіти, неурядових організацій, громадянського суспільства тощо; – високий потенціал досліджень та розробок; – високий рівень розвитку інформаційних технологій та цифрової трансформації суспільства; – високий ступінь інтеграції у міжнародні та регіональні органи у сфері інтелектуальної власності та захисту прав інтелектуальної власності; – ефективне співробітництво органів державної системи правової охорони інтелектуальної власності та захисту прав інтелектуальної власності з міжнародними та регіональними організаціями у цій сфері, зі спеціалізованими органами, організаціями в інших країнах, та установами, відповідальними за сферу інтелектуальної власності та захисту прав інтелектуальної власності у країні, із бізнес-середовищем, науковими й освітніми колами; – підтримка з боку Всесвітньої Організації інтелектуальної власності (WOIP), ЄС тощо; – є політична підтримка сфери інтелектуальної власності та захисту прав інтелектуальної власності; – забезпечення вільного доступу до онлайн баз даних із різних об'єктів інтелектуальної власності; – розвинута інфраструктура інтелектуальної власності, наявність складу патентних повірених, оцінювачів й патентознавців у цій сфері; – належний ступінь прозорості у прийнятті рішень (інформування та консультування громадськості щодо проєктів нормативних актів, що розробляються, їх обговорення та просування тощо); – наявність консультативно-дорадчого органу у сфері інтелектуальної власності (Рада з питань інтелектуальної власності КМ України); – наявність Національного органу інтелектуальної власності, чий повноваження виконує ДО «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» (UKRNOIBI/IP Ofis);	– законодавча база інтелектуальної власності перебуває у стадії узгодження із законодавством ЄС, у першу чергу, в рамках виконання зобов'язань за Угодою про асоціацію України з ЄС, а також виникають нові аспекти в умовах цифрової трансформації суспільства (наприклад, використання ШІ тощо); – відсутність повного покриття території країни швидкісною оптоволоконною мережею Інтернетом, (4/5 G); – відсутність показового відомства захисту прав інтелектуальної власності з професійної, адміністративної та матеріально-технічної позицій, з позитивним іміджем в країні та за кордоном; – відсутність правової охорони порід тварин; – відсутність регулярної звітності статистичних показників інноваційної діяльності; – відсутність спільних баз даних у сфері інтелектуальної власності за участі державної системи правової охорони інтелектуальної власності, правоохоронних органів, митних органів тощо; – недостатній інституційний потенціал установ, відповідальних за сферу інтелектуальної власності; – недостатній рівень потенціалу інтелектуальної власності малих і середніх підприємств; – недостатній рівень розвитку послуг із консультування та інформування у сфері захисту прав інтелектуальної власності; – недостатній рівень розвитку трансферу технологій; – незавершеність інституційної реформи у сфері інтелектуальної власності; – незастосування процедур атестації патентних повірених протягом останніх трьох років; – низька активність Всеукраїнської асоціації патентних повірених; – низький економічний потенціал запатентованих винаходів, що призводить до зменшення кількості патентів, дія яких підтримується; – низький рівень взаємодії між інституціями, відповідальними за сферу захисту прав інтелектуальної власності; – низький рівень використання інноваційного потенціалу об'єктів інтелектуальної власності, слабе впровадження запатентованих винаходів; – низький рівень інтеграції навчання у сфері захисту прав інтелектуальної власності до національної системи освіти, відсутність широких можливостей набуття знань з питань інтелектуальної власності на всіх рівнях освіти;

Продовження таблиці 3.1

– наявність онлайн подачі заявок на реєстрацію об'єктів інтелектуальної власності та сплати зборів; – поступовий розвиток інноваційної інфраструктури; – природньо-кліматичні умови, сприятливі для розвитку виробництва багатьох видів продукції з високою доданою вартістю (IG, DO, STG); – розвиток креативних індустрій завдяки інтелектуальній власності; – розвиток творчого, креативного потенціалу дітей, юнацтва та молоді, який сприятиме інтелектуальному та інноваційному розвитку України; – членство України у багатьох міжнародних та регіональних договорах у сфері інтелектуальної власності, охорони та захисту прав інтелектуальної власності.	– низький рівень культури у сфері інтелектуальної власності та захисту прав інтелектуальної власності усього суспільства, що породжує високу ступінь контрафакції та піратства, велику кількість випадків нелояльної конкуренції, патентного тролінгу, недобросовісної подачі заявок на реєстрацію об'єктів інтелектуальної власності тощо; – низький рівень патентування національних винаходів за кордоном; – складні економічні умови; – слабка патентна охорона, переважання реєстрацій корисних моделей з подальшим скороченням отримання патентів на винаходи; – відсутність політики у сфері інтелектуальної власності та захисту прав інтелектуальної власності для освіти та науки; низька ефективність захисту прав інтелектуальної власності.
Можливості (opportunities)	Загрози (threats)
– входження в Європейський дослідницький простір; – державна політика, спрямована на інтеграцію України в зону торгівлі з ЄС; – доступ до європейських фондів та програм із розвитку потенціалу національної системи інтелектуальної власності; – набуття правовласниками кращого досвіду управління інтелектуальною власністю від BOIB, іноземних партнерів; – розширення програм розвитку з боку BOIB, ЄС та ін.; – створення єдиної системи інформаційного забезпечення сфери інтелектуальної власності; – створення сильного відомства інтелектуальної власності з професійної, адміністративної та матеріально-технічної позицій, з високим іміджем у країні та за кордоном; – створення системи стимулів для розвитку сфери досліджень і розробок, впровадження інновацій та охорона інтелектуальної власності та захисту прав інтелектуальної власності за кордоном; – створення спеціалізованого суду з інтелектуальної власності; поширення процедур при захисті прав ІВ; – створення спільних інформаційних центрів; – координація та співпраця державних органів та національної системи інтелектуальної власності у процесі захисту прав інтелектуальної власності.	– висока конкуренція на зовнішніх ринках збуту для національної продукції; високий рівень орієнтації на сировинний експорт при низькому рівні інноваційного розвитку переробної промисловості; – відсутність єдиної системи інформаційного забезпечення сфери інтелектуальної власності; – відсутність поваги до інтелектуальної власності у громадянського суспільства, низька увага до контрафакції та піратства та неучасть у боротьбі із цими явищами; – відсутність політичної волі щодо завершення процесу створення Вищого спеціалізованого суду України з питань інтелектуальної власності; – відсутність послідовності у політичній підтримці сфери інтелектуальної власності та захисту прав інтелектуальної власності; – глобальна економічна криза; – істотне підвищення зборів на реєстрацію та підтримку об'єктів інтелектуальної власності для науки та освіти, державного оборонного замовлення тощо; – незавершення (остаточне) інституційної реформи у сфері інтелектуальної власності; – пасивність правовласників у діях щодо захисту прав інтелектуальної власності; – скорочення спроможності держави в частині фінансування інвестицій в інноваційну інфраструктуру, її подальшу розбудову.

Джерело: складено автором за матеріалами: [7], [58].

Загалом Україна має значний потенціал для розвитку інноваційної економіки на основі інтелектуальної власності. Однак, для повної реалізації цього потенціалу необхідно: посилювати захист прав інтелектуальної

власності; сприяти комерціалізації інновацій; розвивати інноваційну інфраструктуру; посилювати міжнародне співробітництво. За умови системної роботи над цими напрямками, Україна може стати лідером за рівнем розвитку інноваційної економіки.

Основними напрямками, які характеризують слабкі сторони, є: законодавча база та інституційна сфера (недостатня гармонізація з європейським законодавством; недостатній інституційний потенціал; незавершеність реформ); інфраструктура та технології (недостатня розвиненість інфраструктури; відсутність єдиної бази даних); свідомість та культура (низький рівень правової культури; недостатня мотивація до інновацій); послуги та підтримка (недостатня доступність консультаційних послуг; низький рівень трансферу технологій). Загалом, слабкі сторони пов'язані з комплексом факторів, включаючи законодавчі, інституційні, технологічні, культурні та економічні аспекти. Для вирішення цих проблем необхідні системні заходи, спрямовані на модернізацію законодавства, зміцнення інституційного потенціалу, розвиток інфраструктури, підвищення рівня правової культури та стимулювання інноваційної діяльності. Ключовими напрямками для покращення ситуації є: гармонізація законодавства з європейським; створення ефективної системи захисту прав інтелектуальної власності; розвиток інфраструктури та технологій; підвищення рівня правової культури; стимулювання інноваційної діяльності. Такий комплексний підхід дозволить створити ефективну систему інтелектуальної власності, яка буде сприяти розвитку інноваційної економіки України.

SWOT-аналіз є потужним інструментом для оцінки сильних та слабких сторін, а також для виявлення нових можливостей та загроз, пов'язаних з процесом цифровізації та євроінтеграції. Ключовими моментами є синергія з європейськими процесами; підвищення рівня захисту прав інтелектуальної власності; розвиток інноваційної екосистем; посилення міжнародної

співпраці; цифрова трансформація; підвищення професійного рівня. Захист прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства є особливо актуальним завданням. Для його вирішення необхідно розробити комплекс заходів, спрямованих на захист авторських прав на цифрові твори, боротьба з піратством, захист нових видів інтелектуальної власності. Реалізація зазначених заходів дозволить створити сприятливе середовище для інноваційної діяльності, підвищити конкурентоспроможність української економіки та зміцнити позиції України на міжнародній арені. Слід зазначити, що успішна реалізація вимагає активної участі всіх зацікавлених сторін: державних органів, бізнесу, наукових кіл та громадськості.

Що з стосується описаних загроз, то вони свідчать про комплексний характер проблем у сфері інтелектуальної власності та захисту прав інтелектуальної власності. Їх можна узагальнити за такими основними напрямками: зовнішні загрози (висока конкуренція на світових ринках; глобальна економічна криза) та внутрішні загрози (низький рівень інновацій, недосконала система захисту прав інтелектуальної власності, пасивність правовласників). Основні наслідки цих загроз: зменшення інвестицій в інновації; втрата конкурентоспроможності національної економіки; витік «мозків», зменшення державних закупівель тощо. Для успішного подолання зазначених загроз необхідно вжити комплексних заходів, спрямованих на: посилення захисту прав інтелектуальної власності; стимулювання інновацій, розвиток інноваційної інфраструктури; інтеграція в глобальну інноваційну систему.

3.2 Перспективи використання світового досвіду щодо захисту прав інтелектуальної власності для України

Досвід щодо інтелектуальної власності та захисту прав інтелектуальної власності розглянемо з кількох аспектів: позитивний досвід певних європейських країн та досвід ЄС.

Звернемо увагу на питання кодифікації сфери інтелектуальної власності, оскільки однорівнева система є традиційною для європейських країн світу і це важливий фактор, оскільки Україні необхідно адаптувати національного законодавства у сфері інтелектуальної власності до європейських стандартів.

Вже певний час триває дискусія щодо кодифікації законодавства України у сфері інтелектуальної власності [60, с. 88]. На підставі світового досвіду В.Крижна зазначає, що нормативне регулювання сфери інтелектуальної власності відбувається такими способами: шляхом прийняття окремих норм, що стосуються конкретних об'єктів; здійснюється дворівневе регулювання (основні положення встановлюються у Цивільному кодексі, а також існує спеціальне законодавство щодо окремих об'єктів); проводиться кодифікація положень, які стосуються всіх об'єктів, які зазначені у Цивільному кодексі; має місце кодифікація у Кодексі інтелектуальної власності положень, що регулюють відносини щодо всіх об'єктів [61, с. 111].

Тобто, для Кодифікація розглядається як процес систематизації законодавства, що реалізується через об'єднання та переробку нормативних положень із внесенням змін до їхнього внутрішнього змісту для формування єдиного, внутрішньо узгодженого нормативно-правового акту, такого як кодекс. Цей підхід дозволяє усунути наявні суперечності між правовими актами, забезпечити однозначне тлумачення правових термінів і визначити уніфіковані принципи правового регулювання. Так, наприклад, законодавство

в галузі інтелектуальної власності повністю кодифіковано в Австрії та Франції. Слід зазначити, що саме у Франції Кодекс інтелектуальної власності є одним з найбільш авторитетних та юридично довершених патентних законів в Європі. Цей кодекс складається з трьох частин: законодавчої, регламентуючої та частини про застосування норм на заморських територіях. Крім Кодексу інтелектуальної власності у Франції ще є Регламентація права на інтелектуальну власність, яка визначає процедури отримання патентів щодо всіх об'єктів інтелектуальної власності підстави і порядок отримання примусових ліцензій [62, с. 136].

Законодавчі тенденції європейських країн свідчать про ефективність кодифікації законодавства про інтелектуальну власність. Так у Бельгії, Болгарії, Німеччині, Польщі, право інтелектуальної власності регулюється в основному лише двома базовими нормативно-правовими актами у сфері права інтелектуальної власності (законом «Про авторське право й суміжні права» та законом «Про промислову власність»). Але, в деяких державах-членах ЄС право інтелектуальної власності має своє нормативне закріплення в законах і підзаконних актах. Крім того, у Конституції Італії передбачається видання законів та декретів, які становлять більше половини національного законодавства про інтелектуальну власність цих країн [63; 64].

Досвід євроінтеграції України в умовах війни має унікальний характер, оскільки не дивлячись на опір військовій агресії російської федерації, потерпаючи від втрат та постійних ракетних обстрілів, Україна 23 червня 2022 року набула статусу кандидата на вступ до ЄС, продовжує європейську інтеграцію, поглиблює партнерство з ЄС та виконує рекомендації Єврокомісії. Триває активний процес адаптації національного законодавства у сфері інтелектуальної власності до *acquis* ЄС. У 2022 році показник виконання положень Угоди про асоціацію між ЄС та Україною для сфери інтелектуальної власності був одним з найвищих в Україні та в підсумку становив 98%. У квітня 2024 Україна передала Європейській Комісії перший Звіт щодо

виконання рекомендацій у сфері реформ, визначених для України у Звіті про прогрес України в межах Пакета розширення ЄС 2023 року [65].

Серед завдань євроінтеграційного вектору діяльності слід зазначити наступні: здійснення та удосконалення механізмів та процедур захисту прав інтелектуальної власності; зміни до законодавства у сфері інтелектуальної власності; постійний моніторинг правозастосування у сфері інтелектуальної власності та захисту прав інтелектуальної власності; співпраця та комунікація зі стейкхолдерами сфери інтелектуальної власності; спрямування зусиль на підвищення обізнаності та в цілому на розбудову культури та поваги до прав інтелектуальної власності.

Для досягнення зазначених вище завдань було реалізовано такі ініціативи, як: підписано Декларацію про наміри в аспектах інтелектуальної власності з європейськими патентними відомствами Естонії, Латвії, Литви, Польщі (березень 2023 року); підписані Меморандум про взаєморозуміння та співпрацю з Відомством з інтелектуальної власності ЄС та Меморандум про посилене технічне та стратегічне партнерство з Європейським патентним відомством (липень 2023 року); обмін досвідом на Міжнародному конгресі з інтелектуальної власності у Польщі (вересень 2023 року) та відповідна зустріч вищого рівня, на якій були присутні представники УКРНОІВІ/IP Офіса; приєднання до Марракеського договору про полегшення доступу сліпих, осіб з порушеннями зору або іншими обмеженнями з причин інвалідності сприймати друковану інформацію до опублікованих творів (вересень 2023 року); підписання Робочого плану на 2024 та 2025 роки на виконання Меморандуму про взаєморозуміння щодо двостороннього співробітництва між УКРНОІВІ та Відомства з інтелектуальної власності Європейського Союзу (жовтень 2023 року); долучення України до регіональної програми ЄС з підтримки сфери інтелектуальної власності та до роботи семінару з питань захисту прав інтелектуальної власності, що був організований спільно Відомством з інтелектуальної власності ЄС (EUIPO) та Державним патентним

бюро Литовської Республіки; обрання представників УКРНОІВІ/ІР Офіса до комітетів програми ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт Європа»; обговорення УКРНОІВІ/ІР Офіса із Представництвом ЄС в Україні виконання рекомендації Європейської Комісії та стан приведення національного законодавства у відповідність до acquis ЄС тощо.

З огляду на кращі практики державного управління та європейського досвіду оптимізовано структуру УКРНОІВІ/ІР Офіса та актуалізовано участь у консультативно-дорадчому органі КМ України – Раді з питань інтелектуальної власності; забезпечено міжнародну сертифікацію відповідності системи менеджменту якості вимогам міжнародного стандарту ISO 9001:2015; затверджено Антикорупційну програму, Кодекс корпоративної етики та Стратегічний план розвитку на 2024-2028 роки УКРНОІВІ/ІР Офіса. Стратегічний план розвитку – це документ, що окреслює місію, стратегічні напрями, цілі та завдання, що стоять перед УКРНОІВІ на найближчі роки тощо [66]. Крім того, запустили роботу Центру медіації та посередництва УКРНОІВІ/ІР офісу та Центру спостереження з питань порушення прав інтелектуальної власності.

Центр спостереження з питань порушення прав інтелектуальної власності – спеціалізований майданчик для фахового спілкування щодо протидії контрафакту за аналогією із Європейською обсерваторією з питань порушень прав інтелектуальної власності. За час роботи Центром спостереження з питань прав інтелектуальної власності: взято участь у засіданнях Робочої експертної групи Південного Кавказу та Східної Європи з питань прав інтелектуальної власності та роботі Семінару із захисту прав інтелектуальної власності (грудень 2023 року); у робочих зустрічах з представниками Мережі по боротьбі з підробками Cooperatieve Vereniging SNB-REACT U.A. (січень 2024 року) та у роботі семінару для національних суддів, прокурорів, поліцейських та митників щодо загальних аспектів захисту прав інтелектуальної власності (січень 2024 року); задля посилення захисту

прав інтелектуальної власності підписано меморандуми про співробітництво з державними органами: з БЕБ (лютий 2024 року) та з Державною митною службою України (квітень 2024 року); проведено роботу з налагодження співробітництва з міжнародним організаціями (наприклад, готується на підписання меморандум про співпрацю з Мережею по боротьбі з підробками Cooperatieve Vereniging SNB-REACT U.A. (REACT)); відбулась спільна зустріч в рамках IP Case Law Conference (Іспанія, квітень 2024) з Європейською обсерваторією з питань порушень прав інтелектуальної власності.

Перспективним використання досвіду є запуск роботи National IP&Innovations Hub як потужного центру активізації інновацій, який підтримує дослідження, розробку, комерціалізацію об'єктів права інтелектуальної власності та трансфер технологій, заохочує інвестиції в економіку України та сприяє створенню робочих місць.

Крім того, успішно функціонує IP Academy як Національний навчальний центр з інтелектуальної власності в Україні, партнер Академії BOIB (WIPO Academy). За 2023 рік IP Academy провела: тренінгові курс (5); заходів в рамках просвітницьких кампаній (26); воркшопи і вебінари (47); розробила арт-бук (5) та каталоги про навчальні курси (4), магістерські програми [67].

Також є здобутки з питань затвердження євроінтеграційних актів у сфері інтелектуальної власності, а саме:

- прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності» та Закон України «Про медіа» [68];

- внесено зміни до Закону України «Про рекламу» [69], для забезпечення належної імплементації положень якого здійснюється розробка проєкту наказу Міністерства економіки України «Про затвердження Порядку

формування та ведення національного переліку веб-сайтів, що викликають занепокоєння щодо дотримання прав інтелектуальної власності»;

- постанова Кабінету Міністрів України, якою затверджено зміни до Порядку сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності [70];

- прийнято постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку захисту особистих немайнових прав автора щодо творів, які перейшли у суспільне надбання, у разі відсутності спадкоємців» [71];

- наказ Міністерства економіки України «Про затвердження Положення про Комісію з надання дозволу на використання в торговельній марці офіційної назви та міжнародного літерного коду держави Україна та/або на включення до зображення торговельної марки імітації малого Державного Герба України» [72];

- наказ Міністерства економіки України «Про затвердження Регламенту Апеляційної палати Національного органу інтелектуальної власності» [73];

- набрав чинності наказ Міністерства економіки України «Про затвердження Правил складання і подання заявки на промисловий зразок та проведення експертизи заявки на промисловий зразок і міжнародної реєстрації промислового зразка» [74].

За участі УКРНОІВІ/ІР Офіса розробляються підзаконні нормативно-правові акти, які спрямовані на імплементацію найкращих європейських практик (наприклад, наказ Мінекономіки України «Про затвердження Положення про представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) та внесення змін до положень з питань атестації та ведення державного реєстру представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених)» тощо) [75].

Узагальнюючи, слід зазначити, що у найближчому майбутньому перспективними вбачаються плани: дослідження питання вдосконалення правової охорони прав інтелектуальної власності на комерційну таємницю з урахуванням норм актів права ЄС; дослідження шляхів нормативного врегулювання питань примусового ліцензування та положення Болар з урахуванням норм актів права ЄС; здійснення кроків, спрямованих на досягнення прогресу з формування складу Вищого суду з питань інтелектуальної власності; інформаційна, консультаційна та методична підтримка органів правозастосування з питань боротьби з порушеннями прав інтелектуальної власності; подальше наближення національного авторського законодавства до *acquis* ЄС; подальші переклади та узагальнення знакових рішень Суду ЄС по справах, що стосуються інтелектуальної власності; розробка порядку надання додаткової охорони прав на винахід; розробка пропозицій про дозволи на використання запатентованого винаходу (корисної моделі), що стосується лікарського засобу; розробка пропозицій щодо вдосконалення функціонування організацій колективного управління; сприяння посиленню заходів щодо боротьби з піратством та контрафактною продукцією.

Варто зазначити, що сфера інтелектуальної власності в європейських країнах, у тому числі й вищезгаданих, регулюється ще і міжнародними актами та актами ЄС. Так, право інтелектуальної власності в Європейському Союзі є однією з провідних галузей, оскільки інтелектуальна діяльність є основою розвитку сучасного суспільства і постійно потребує нової правової регламентації, розробки та впровадження нових технологій, яким і раніше в ЄС приділялась значна увага. Як зазначає А. Шабалін, необхідність захисту та правової охорони продуктів інтелектуальної діяльності у галузі ІТ-технологій була визначена керівними органами ЄС ще у 1998 році. Тоді було опубліковано Зелену книгу «Авторське право та виклик технологій – питання авторського права, що вимагають невідкладних дій». Зазначена книга, що була

розроблена Європейською Комісією, стала основою для прийняття майбутніх спеціальних європейських директив, що спрямовані на уніфікацію законодавства в межах європейських країн. Зелена книга стала логічним продовженням відповідного документа 1991 року, в якому вже вказувалася на необхідність захисту та охорони нових продуктів технологічного та науково-практичного характеру, таких як комп'ютерні програми тощо [62, с. 144].

Значний розвиток цифрових технологій у ЄС призвів до необхідності удосконалення правової процедури охорони прав авторів в єдиному європейському цифровому просторі. Так, була розроблена Директива про авторське право на єдиному цифровому ринку ЄС, якою були запроваджені технологічні фільтри з метою запобігання порушенню прав авторів на об'єкти інтелектуальної власності в мережі Інтернет [76].

Підсумовуючи, слід зазначити, що у світовій правовій доктрині існують різні моделі правового регулювання інтелектуальної власності. Правова модель врегулювання питань інтелектуальної власності, захисту прав інтелектуальної власності кожної країни була вироблена з врахуванням історичного досвіду та міжнародної практики цій сфері.

3.3 Стратегічні пріоритети державної політики захисту прав інтелектуальної власності в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства

У сучасному світі, де інформаційні технології та цифрові технології набувають все більшого значення, питання захисту прав інтелектуальної власності стає надзвичайно актуальним. Цифровізація сприяє не лише швидкому обміну знаннями та ідеями, а й створює нові виклики у сфері захисту авторських прав, патентів та товарних знаків. Проте, саме

цифровізація може стати потужним інструментом для забезпечення ефективного захисту інтелектуальної власності.

Одним із ключових напрямків цифровізації є створення електронних реєстрів та баз даних, які забезпечують зручний доступ до інформації про зареєстровані об'єкти інтелектуальної власності. В Україні функціонує Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент), яке надає можливість онлайн доступу до патентів, торгових марок та інших об'єктів ІВ [77]. Це сприяє спрощенню процедури перевірки на унікальність та юридичну чистоту ІВ, а також підвищує прозорість цієї сфери.

Важливим аспектом є впровадження електронних послуг та сервісів, які дозволяють подачу заявок на реєстрацію ІВ в онлайн-режимі. Зокрема, Укрпатент запровадив електронну подачу заявок на патенти, торгові марки та авторські права, що значно спрощує процес та зменшує час, необхідний для реєстрації. Це також знижує ризик людських помилок та забезпечує більш надійний захист даних.

В Україні розширено та запроваджено нові послуги щодо захисту авторських прав. Наша держава приєдналася до платформи WIPO ALERT DATABASE, яка займається протидією роботі веб-сайтів, на яких порушуються права інтелектуальної власності [78]. Було ухвалено наказ, в якому був сформований перелік веб-сайтів, що викликають занепокоєння щодо дотримання прав інтелектуальної власності, 21 березня 2024 року [79]. Україна стала п'ятнадцятою країною, що приєдналася до ініціативи WIPO.

В рамках цієї співпраці, Україна бере участь у різних програмах та ініціативах WIPO, спрямованих на покращення законодавства, підвищення рівня обізнаності та навчання фахівців у сфері ІВ. Наприклад, завдяки підтримці WIPO, Україна впроваджує сучасні технологічні рішення для реєстрації та управління правами ІВ, а також бере участь у міжнародних проектах з обміну досвідом та найкращими практиками. Ця співпраця сприяє інтеграції України в глобальну систему захисту інтелектуальної власності, що

є важливим кроком для забезпечення ефективного та надійного захисту прав ІВ як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Крім вищезазначених здобутків, під час повномасштабного вторгнення також запроваджено норми щодо строків у сфері інтелектуальної власності. Закон від 01.04.2022 «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією російської федерації проти України» передбачає автоматичне продовження терміну дії патентів, торгових марок та інших об'єктів ІВ на період воєнного стану та ще на шість місяців після його завершення. Це забезпечує безперервний захист прав навіть у випадку неможливості своєчасного поновлення через воєнні дії. Запроваджено спрощені процедури подачі та розгляду заявок на реєстрацію об'єктів ІВ, зокрема, через електронні сервіси. Це дозволяє зменшити бюрократичні перепони та прискорити процеси реєстрації і захисту прав ІВ в умовах обмеженого доступу до традиційних способів комунікації. Крім того, закон включає положення про підтримку українських виробників та інноваторів, зокрема шляхом надання державної допомоги для збереження та захисту їх прав ІВ у міжнародних юрисдикціях.

Таким чином, цифровізація у сфері захисту прав інтелектуальної власності в Україні є важливим кроком на шляху до створення сучасної, ефективної та прозорої системи. Завдяки впровадженню електронних реєстрів, сервісів та новітніх технологій, забезпечується більш надійний захист прав ІВ, що, в свою чергу, стимулює інноваційний розвиток та економічне зростання країни. У світі, де інформаційні технології продовжують розвиватися, значення цифрових інструментів у захисті інтелектуальної власності буде тільки зростати. Однак, перспективи розвитку цифрових проектів у цій сфері є досить обнадійливими. Подальше вдосконалення електронних сервісів, впровадження нових технологій, таких як штучний інтелект та блокчейн, а також активна співпраця з міжнародними організаціями та партнерами можуть значно підвищити рівень захисту прав ІВ в Україні [80, с. 68].

До стратегічних пріоритетів державної політики захисту прав інтелектуальної власності в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства слід віднести наступні:

- міжнародне співробітництво та обмін досвідом (просування позиції України на світовій мапі інтелектуальної власності; співпраця з ВОІВ; активізація співпраці з Відомством з інтелектуальної власності ЄС та Європейським патентним відомством, Офісом з патентів та торговельних марок США та національними ІР офісами інших країн; гармонізації практик та підходів УКРНОІВІ із відповідними практиками ЄС; Здійснення міжнародного співробітництва у сфері інтелектуальної власності та захисту прав інтелектуальної власності сприятиме уніфікації підходів щодо правової охорони та захисту національних інтересів і прав заявників;

- надійна охорона прав інтелектуальної власності заявників (слід створити умови та сервіси для надійної охорони прав інтелектуальної власності заявників, ефективне забезпечення процедур експертизи заявок на об'єкти права інтелектуальної власності, висококваліфіковане кадрове забезпечення та підвищення кваліфікації, дотримання розумних строків);

- цифрова трансформація (має відбутися повний перехід сервісних процесів, адміністрування, експертизи та взаємодії «заявник-офіс» до сучасних онлайн процесів; цифрова трансформація державних сервісів, автоматизація адміністративних процесів та поліпшення досвіду заявників при використанні таких сервісів та процесів);

- якісна та ефективна нормативно-правова база (гармонізації та імплементації *acquis* ЄУ у сфері правової охорони та захисту інтелектуальної власності; наявність законодавчих стимулів), а тому числі із захисту прав інтелектуальної власності у праві ЄС, практики Європейського Суду, ЕРО, ЕUIPO, досвіду держав-членів ЄС, з метою імплементації в національне законодавство у сфері інтелектуальної власності;

– ефективний захист прав інтелектуальної власності (удосконалення захисту прав інтелектуальної власності, здійснення кроків щодо реалізації передбачених законодавством форм та способів захисту прав, у тому числі в адміністративному порядку та сприяння запровадженню альтернативних способів захисту прав інтелектуальної власності; взаємодія з уповноваженими державними органами, міжнародними організаціями у напрямку попередження порушень прав інтелектуальної власності та реалізації санкційної політики);

– формування культури та поваги до інтелектуальної власності (організація та проведення воркшопи, тренінги, семінари щодо правової охорону та захист прав інтелектуальної власності тощо) [81] тощо.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній магістерській роботі сформовано ряд теоретичних та практичних положень щодо державної політики захисту прав інтелектуальної власності та здійснено обґрунтування стратегічних пріоритетів державної політики захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства для України. На основі проведеного дослідження сформульовано наступні висновки.

1. Досліджено теоретичні засади формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства, в результаті чого зроблено низку висновків. Захист прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства відіграє важливу роль у сучасному цифровому світі, є фундаментом для інновацій, творчості, економічного зростання. Сформульовано ознаки захисту прав інтелектуальної власності: 1) комплексність (захист охоплює різноманітні об'єкти інтелектуальної власності – авторські права, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки тощо, та різні способи їх захисту); 2) багатоаспектність (захист може здійснюватися як на національному, так і на міжнародному рівні, за допомогою різних правових інструментів адміністративно-, цивільно-, кримінально-правових та ін.), 3) динамічність (система захисту постійно розвивається, не є статичною, адаптується до нових технологій та викликів); 4) індивідуальність (кожен випадок порушення прав інтелектуальної власності має свої особливості, вимагає індивідуального підходу до вирішення). Сучасна державна політика захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства орієнтована на застосування широкого спектру методів, включаючи правові, організаційні, соціально-економічні та інформаційні. Державну політику захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства визначено як комплекс заходів,

стратегій, нормативно-правових актів, що спрямовані на забезпечення ефективного захисту різних об'єктів інтелектуальної власності в цифровому середовищі.

2. Проаналізовано нормативно-правову базу формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства, що дало змогу встановити наступне. Основними складовими такої нормативно-правової бази є міжнародні акти та акти ЄС, національне законодавство (основні та спеціальні норматив-правові акти). На сьогодні, відповідно до вимог Європейського Союзу, розроблено, змінено, удосконалено, прийнято чимало законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, що стосуються захисту прав інтелектуальної власності, державної політики в цій сфері, в тому числі з врахуванням цифрової трансформації суспільства. Обґрунтовано, що нормативно-правові акти (як законодавчі, так і підзаконні) в цілому відповідають встановленим міжнародним стандартам, а державна політика спрямована на покращення якості та повноти нормативно-правового забезпечення захисту прав інтелектуальної власності, навіть у період дії воєнного стану в Україні. Акцентовано увагу, що з врахуванням процесу набуття Україною повноправного членства в ЄС, нормативно-правові акти України в сфері інтелектуальної власності та захисту прав інтелектуальної власності потребують подальшого удосконалення, у зв'язку з чим запропоновано основні напрями вдосконалення нормативно-правової бази: адаптація законодавства до нових технологій; спрощення процедур реєстрації та захисту прав інтелектуальної власності; посилення юридичної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності; міжнародне співробітництво та співробітництво з ЄС.

3. Проаналізовано вітчизняну практику формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в Україні в умовах цифрової трансформації суспільства, в результаті чого з'ясовано, що

основними викликами за напрямками розвитку є: посилення захисту прав інтелектуальної власності; спрощення процедур реєстрації та захисту прав інтелектуальної власності; підвищення правової свідомості; розвиток інфраструктури інтелектуальної власності; інтеграція в міжнародну систему захисту інтелектуальної власності; відсутність затвердженої концепції проєкту Національної Стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні до 2030 року тощо.

4. Проаналізовано світовий досвід формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства. Досвід щодо інтелектуальної власності та захисту прав інтелектуальної власності розглянуто з кількох аспектів: позитивний досвід певних європейських країн та досвід ЄС. З'ясовано, що у світовій правовій доктрині існують різні моделі правового регулювання інтелектуальної власності, які були для кожної країни вироблені з врахуванням історичного досвіду та міжнародної практики в цій сфері. З врахуванням досвіду Австрії та Франції, а також з врахуванням позитивного досвіду інших країн, запропоновано законодавство України в галузі інтелектуальної власності кодифікувати. Сформульовано перспективні плани щодо: дослідження питання вдосконалення правової охорони прав інтелектуальної власності на комерційну таємницю з урахуванням норм актів права ЄС; дослідження шляхів нормативного врегулювання питань примусового ліцензування з урахуванням норм права ЄС; здійснення кроків, спрямованих на досягнення прогресу з формування складу Вищого суду з питань інтелектуальної власності та подальшого удосконалення законодавства; наближення національного авторського законодавства до *acquis* ЄС; подальші переклади та узагальнення знакових рішень Суду ЄС по справах, що стосуються інтелектуальної власності; сприяння посиленню заходів щодо боротьби з піратством та контрафактною продукцією тощо.

5. Обґрунтовано та визначено наступні стратегічні пріоритети формування та реалізації державної політики захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації суспільства: міжнародне співробітництво та обмін досвідом; надійна охорона прав інтелектуальної власності заявників; цифрова трансформація, в тому числі державних сервісів; якісна та ефективна нормативно-правова база; ефективний захист прав інтелектуальної власності та формування культури та поваги до інтелектуальної власності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Слободянюк Д.С. Удосконалення механізмів державного управління в сфері інтелектуальної власності в Україні. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії. Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування». Миколаїв, 2023. 262 с.
2. Амосов О.Ю. Інтелектуальна власність в умовах економіки знань. *Теорія та практика державного управління*. 2011. № 2. С. 264-267.
3. Щокін Р.Г. Інтелектуальна власність у господарській системі розвитку України. *Наукові праці МАУП. Серія: Політичні науки. Юридичні науки*. 2013. № 2. С. 113-117.
4. Штанько О.А. Співвідношення понять охорони та захисту в контексті розвитку парадигми інституту цивільно-правового захисту. *Правова держава*. Вип. 26. С. 516 – 525.
5. Сцібан О. Я. Державне регулювання захисту прав інтелектуальної власності. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Управління*. 2012. № 4. С. 241-246.
6. 2024. Міжнародний індекс прав власності. України. URL: <https://internationalpropertyrightsindex.org/country/ukraine> (дата звернення 16.11.2024)
7. Національна стратегія розвитку сфер інтелектуальної власності в Україні на період 2020-2025 роки (проект). URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/national-strategy-2020-25>.
8. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності. Додаток 1С до Угоди про заснування Світової організації торгівлі від 15.04.1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018/print (дата звернення 16.11.2024)

9. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (дата звернення 16.11.2024)

10. Краковська А.Є. Адміністративна відповідальність та адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності. *Проблеми юридичної відповідальності за порушення прав у сфері інтелектуальної власності. Секція 2: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Інтернет-міст КИЇВ-ДНІПРО», Управління проектами. Ефективне використання результатів наукових досліджень та об'єктів інтелектуальної власності.* (17.04.2020, м. Київ); НДІ інтелектуальної власності НАПр України. К. 2020. 280 с. С. 117-121.

11. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 № 2411-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text> (дата звернення 16.11.2024)

12. Державна політика: підручник. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; ред. кол.: Ю.В. Ковбасюк (голова), К.О. Ващенко (заст. голови), Ю.П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. К.: НАДУ, 2014. 448 с.

13. Україна: поступ у XXI століття Стратегія економічної та соціальної політики на 2000 - 2004 рр.: Послання, Стратегія Президента України від 23.02.2000. № 276а/2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276%D0%B0/2000#Text>.

14. Коршунова Н.В. Поняття державної політики: теоретико-правове дослідження. Дисертація на здобуття наук. ступеня доктора філософії. Київ, 2017. 240 с.

15. Хаустова М.Г. Державна політика в сфері цифровізації: теоретичний аспект. *Комплексний підхід до модернізації науки: методи, моделі та мультидисциплінарність.* 2022. С. 76 – 81.

16. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження КМ України № 649-р від 20.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-p>.

17. Недбай В. В. Соціально-політичні особливості інформаційного суспільства: автореф. дис. канд. політ. наук: спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси». Київ. 2004. 35 с.

18. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи з питань е-урядування, прийнята 15.12.2004 р. URL: http://www.coe.int/T/E/Com/press/News/2004/20041216_REC_CM.asp.

19. Берназюк О. Роль і місце цифрових технологій у сфері публічного управління. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 10. С. 13-22.

20. Підготовка до єдиного державного кваліфікаційного іспиту здобувачів магістратури 281 «Публічне управління та адміністрування»: навч. посіб. за заг. ред. С.Д. Гусарєва. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 393 с.

21. Державна політика: підручник; ред. кол.: Ю. В. Ковбасюк. Київ: НАДУ, 2014. С. 68 – 69.

22. Зайченко В.В. Інструменти державної політики активізації трансферу технологій та розвитку ринку інтелектуальної власності в Україні. *Підприємництво і торгівля*. 2020. № 26. С. 31 – 36.

23. Конституція України: Конституція України від 28.06.1996 №254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 16.11.2024)

24. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 №794. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text> (дата звернення 16.11.2024)

25. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 № 3166. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text> (дата звернення 16.11.2024)

26. Питання Міністерства економіки України: Постанова КМУ від 20.08.2014 №459. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення 16.11.2024)

27. Деякі питання затвердження граничної чисельності працівників апарату та територіальних органів центральних органів виконавчої влади, інших державних органів: Постанова КМ України від 05.04.2014 № 85. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення 16.11.2024)

28. Цивільний кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 № 435. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 16.11.2024)

29. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Кодекс України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення 16.11.2024)

30. Кримінальний кодекс України: Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 16.11.2024)

31. Митний кодекс України: Кодекс України від 13.03.2012 № 4495. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення 16.11.2024)

32. Господарський процесуальний кодекс України: Кодекс України від 06.11.1991 № 1798. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>.

33. Кодекс адміністративного судочинства України: Кодекс України від 06.07.2005 № 2747. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення 16.11.2024)

34. Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України: Закон України від 01.04.2022 № 2174. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2174-20#Text> (дата звернення 16.11.2024)

35. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності: Закон України від 20.03.2023 № 2974. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2974-20#Text> (дата звернення 16.11.2024)

36. Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав: Закон України від 15.05.2018 № 2415. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2415-19#Text> (дата звернення 16.11.2024)

37. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15.12.1993 № 3687. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text> (дата звернення 16.11.2024)

38. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15.12.1993 № 3688. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text> (дата звернення 16.11.2024)

39. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15.12.1993 № 3689. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text> (дата звернення 16.11.2024)

40. Про правову охорону географічних зазначень: Закон України від 16.06.1999 № 753. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text> (дата звернення 16.11.2024)

41. Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів: Закон України від 05.11.1997 № 621/97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/621/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 16.11.2024)

42. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 № 2811. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення 16.11.2024)

43. Про утворення Ради з питань інтелектуальної власності: Постанова КМ України від 07.02.2018. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/90-2018-%D0%BF> (дата звернення 16.11.2024)

44. Про затвердження Порядку захисту особистих немайнових прав автора, твір якого став суспільним надбанням, у разі відсутності спадкоємців: Постанова КМ України від 10.10.2023 № 1066. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1066-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення 16.11.2024)

45. Деякі питання Національного органу інтелектуальної власності: Розпорядження КМ України від 28.10.2022 № 943-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/943-2022-%D1%80#Text> (дата звернення 16.11.2024)

46. Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14.07.1967. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_169#Text (дата звернення 16.11.2024)

47. Угода про співробітництво між Кабінетом Міністрів України і Всесвітньою організацією інтелектуальної власності: Угода від 28.05.2002 №999_003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/999_003#Text (дата звернення 16.11.2024)

48. Угода про співробітництво у сфері інтелектуальної власності між Кабінетом Міністрів України і Урядом Китайської Народної Республіки: Угода від 18.11.2002. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156_001#Text (дата звернення 16.11.2024)

49. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Узбекистан про співробітництво у сфері охорони прав інтелектуальної власності: Угода від 19.02.1998 № 860_115. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/860_115#Text (дата звернення 16.11.2024)

50. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформи патентного законодавства: Закон України від 21.07.2020 № 816-IX.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/816-20#Text> (дата звернення 16.11.2024)

51. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо відповідальності за порушення авторського права і (або) суміжних прав: Закон України від 01.12.2022 № 2803-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2803-20#Text> (дата звернення 16.11.2024)

52. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентними зловживаннями: Закон України від 21.07.2020 № 815-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/815-20#Text> (дата звернення 16.11.2024)

53. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності: Закон України № 2974-IX від 20.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2974-20#Text> (дата звернення 16.11.2024)

54. Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності: Законом України № 703-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/703-20#Text> (дата звернення 16.11.2024)

55. Деякі питання Національного органу інтелектуальної власності: Розпорядженням КМ України від 28.10.2022 № 943. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/943-2022-%D1%80#Text> (дата звернення 16.11.2024)

56. Питання Міністерства економіки: Постанова КМ України від 20.08.2014 № 459. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення 16.11.2024)

57. Ukraine 2024 Report від 30.10.2024. URL: <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1->

50edeac14da1_en?filename=Ukraine%20Report%202024.pdf (дата звернення 16.11.2024)

58. Діалог з права інтелектуальної власності 2024: Україна поінформувала Єврокомісію про основні здобутки ІР сфери. URL: <https://nipo.gov.ua/ipr-dialog-ua-eu/> (дата звернення 16.11.2024)

59. США відзначили зусилля України у захисті інтелектуальної власності попри війну. Звіт USTR 2024. URL: <https://nipo.gov.ua/zvit-ustr-2024/> (дата звернення 16.11.2024)

60. Стефанчук Р. О. До питання про кодифікацію законодавства у сфері інтелектуальної власності. *Право України*. 2016. № 11. С. 86-91.

61. Крижна В. Варіанти кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. № 1. 2010. С. 110-114.

62. Шабалін А. В. Актуальні питання захисту права інтелектуальної власності: навчально-практичний посібник. Київ: НДІВ НАПрН України. Київ: Інтер-сервіс, 2020. 160 с.

63. Industrial Property Code. Decree; Law No. 16/95 of 24 January 1995. Web Site. URL: <http://www.wipo.int/clea/en/details.jsp?id=3514> (дата звернення 16.11.2024)

64. Industrial Property Code, Royal Decree; Law of July 26. 1929. as last amended by Law No. 12/1975 March 12, 1975. Web Site. URL: <http://www.wipo.int/clea/en/details.jsp?id=1309> (дата звернення 16.11.2024)

65. ІР дайджест Євроінтеграції: відстежуємо прогрес ІР сфери на шляху України до ЄС. ІР Офіс. 07.02.2024. URL: <https://nipo.gov.ua/ip-daidzhest-yevrointehratsii/> (дата звернення 16.11.2024)

66. Дашборд ІР офісу. 2024. URL: https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/IP_ofis_dashboard_2023.pdf (дата звернення 16.11.2024)

67. Звіт про діяльність IP Academy у 2023 році. URL: https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2024/02/IP_Academy_Report-2023-UA-web.pdf (дата звернення 16.11.2024)

68. Про медіа: Закон України від 13.12.2022 №2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20> (дата звернення 16.11.2024)

69. Про рекламу: Закон України від 03.07.1996 №270/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 16.11.2024)

70. Про затвердження Порядку сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності: постанова КМ України від 15.08.2023 № 859. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1716-2004-%D0%BF#Text> (дата звернення 16.11.2024)

71. Про затвердження Порядку захисту особистих немайнових прав автора щодо творів, які перейшли у суспільне надбання, у разі відсутності спадкоємців: Постанова КМ України від 10.10.2023 №1066. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1066-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення 16.11.2024)

72. Про затвердження Положення про Комісію з надання дозволу на використання в торговельній марці офіційної назви та міжнародного літерного коду держави Україна та/або на включення до зображення торговельної марки імітації малого Державного Герба України: Наказ Міністерства економіки України від 20.12.2023 № 19944. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0188-24#Text> (дата звернення 16.11.2024)

73. Про затвердження Регламенту Апеляційної палати Національного органу інтелектуальної власності: Наказ Міністерства економіки України від 23.11.2023 № 17768. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0021-24#Text> (дата звернення 16.11.2024)

74. Про затвердження Правил складання і подання заявки на промисловий зразок та проведення експертизи заявки на промисловий зразок і

міжнародної реєстрації промислового зразка: Наказ Міністерства економіки України від 07.03.2024 № 6237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0547-24#Text> (дата звернення 16.11.2024)

75. Про затвердження Положення про представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) та внесення змін до положень з питань атестації та ведення державного реєстру представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених): Наказ Міністерства економіки України 29.12.2023 № 20599. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0263-24#Text> (дата звернення 16.11.2024)

76. Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2019/790 від 17 квітня 2019 року про авторське право і суміжні права на Єдиному цифровому ринку та про внесення змін до директив 96/9/ЄС та 2001/29/ЄС: Директива 17.04.2019 № 2019/790. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_022-19#Text (дата звернення 16.11.2024)

77. Офіційний сайт підприємства «Український інститут інтелектуальної власності». URL: <https://ukrpatent.org/uk> (дата звернення 16.11.2024)

78. Wipo Alert Database. URL: <https://www.wipo.int/portal/en/> (дата звернення 16.11.2024)

79. Україна розширила інструменти захисту авторських прав в інтернет-просторі. Міністерство економіки України. Новини. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukraina-rozshyrylainstrumenty-zakhystu-avtorskykh-prav-v-internet-prostori> (дата звернення 16.11.2024)

80. Жданов М.Р. Процеси цифровізації у забезпеченні захисту прав інтелектуальної власності. *Інноваційні проєкти для економічного відродження та конкурентного розвитку України*: зб. доп. 91-ї щорічної студентської наукової конференції, 15 квітня – 19 травня 2024 р. Київ, КНЕУ, 2024. 181 с. С.67-68. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ab271d83-8ced-4a52-9a28-0f433a64f663/content> (дата звернення 16.11.2024)

81. Стратегічний план розвитку на 2024-2028. Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ). URL: https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2024/04/Stratehichnyyi_plan_rozvytku_UKRNOIVI_2024-2028-web.pdf (дата звернення 16.11.2024)

ДОДАТКИ

Додаток А

Проблематика та специфічні заходи із досягнення стратегічних цілей щодо стратегії розвитку інтелектуальної власності та захисту прав інтелектуальної власності

Проблематика	Специфічні заходи із досягнення стратегічних цілей
господарського-правового та цивільно-правового захисту прав інтелектуальної власності	запровадження реального механізму відшкодування збитків правовласнику та/або стягнення компенсації замість відшкодування збитків за порушення прав інтелектуальної власності; запровадження ефективного механізму реалізації права правовласників на припинення порушення їх прав в мережі Інтернет; запровадження швидкого та ефективного механізму захисту від «патентного тролінгу»; удосконалення національного процесуального законодавства з метою ефективної діяльності новостворюваного Вищого спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності при здійсненні судового захисту прав інтелектуальної власності; забезпечення своєчасності фіксації доказів, засобів забезпечення позову; підвищення доказової якості експертних висновків; усунення державної монополії в судово-експертній діяльності; розв'язання питання щодо співвідношення конвенційних норм у частині забезпечення прав людини та доступу до інформації, права на охорону здоров'я тощо; застосування зустрічного забезпечення у справах щодо визнання недійсними та дострокового припинення прав інтелектуальної власності (справах немайнового характеру) із дотриманням принципу співмірності із заходами забезпечення позову; дослідження можливостей розгляду справ Джон Доу в рамках господарського судочинства.
адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності	удосконалення роботи зі зверненнями громадян стосовно порушення прав інтелектуальної власності; закріплення в національному законодавстві за Апеляційної палатою при НОІВ права визнавати недійсними права інтелектуальної власності у досудовому порядку (post grant opposition) та поширення такої процедури на всі об'єкти права інтелектуальної власності; закріплення в національному законодавстві прозорості процедури формування Апеляційної палати та принципів її діяльності, визначення джерел фінансування, забезпечення дистанційності її роботи з іншими органами; збільшення кількості державних інспекторів з питань інтелектуальної власності та забезпечення фінансування їх діяльності за рахунок коштів державного бюджету;

	закріплення за державними інспекторами повноважень фіксувати зміст вебсайту, інших місць збереження даних в мережі Інтернет; налагодження координації дій державних інспекторів та правоохоронних органів; запровадження координації дій НОІВ та правоохоронних, податкових, митних органів з метою удосконалення адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності; підвищення інформованості правовласників щодо наявних механізмів адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності та щодо нових інструментів захисту прав; підвищення кваліфікації працівників правоохоронних органів щодо прав інтелектуальної власності, особливостей виявлення порушень та здійснення заходів з ефективного захисту та відновлення цих прав; пришвидження початку діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності та віднесення розгляду справ про адміністративні правопорушення до його компетенції; розробка методичних рекомендацій для дільничних офіцерів поліції стосовно здійснення адміністративного провадження у справах щодо порушення прав інтелектуальної власності та пов'язаних із ними правопорушень; внесення змін до КУпАП щодо збільшення строку на притягнення особи до адміністративної відповідальності у процесі адміністративного провадження у справах про адміністративні порушення прав інтелектуальної власності; внесення змін до КУпАП щодо посилення відповідальності (збільшення штрафів) за порушення прав інтелектуальної власності та пов'язані з ним порушення та застосування знищення контрафактної/фальсифікованої продукції.
кримінально-правового захисту прав інтелектуальної власності	уніфікація термінології в національному кримінальному та спеціальному законодавстві з інтелектуальної власності для запобігання проблемам з кваліфікацією кримінальних правопорушень/злочинів; виокремлення в Кримінальному кодексі України кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності в окремий розділ «Кримінальні правопорушення у сфері інтелектуальної власності», що дасть змогу створити ефективну систему заходів щодо протидії та запобігання таким діям; розширення кількості об'єктів інтелектуальної власності, за посягання на які передбачена кримінальна відповідальність, з метою забезпечення захисту права на результати інтелектуальної діяльності та засоби індивідуалізації, який би узгоджувався і з загальновизнаними на міжнародному рівні підходами та принципами; узагальнення слідчої та судової практики стосовно кримінальних правопорушень, що посягають на права інтелектуальної власності; дослідження питання щодо можливості наділення повноваженнями щодо розгляду та вирішення кримінальних справ стосовно кримінальних правопорушень, що посягають на права інтелектуальної власності, Вищого спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності, з метою створення єдиного спеціалізованого судового органу з питань кримінально-правового захисту прав інтелектуальної власності; забезпечення координації дій НОІВ та правоохоронних органів з метою удосконалення кримінально-правового захисту прав

	інтелектуальної власності проведення роз'яснювальної та превентивної роботи з населенням, спрямованої на підвищення обізнаності громадян про обсяг прав інтелектуальної власності, введення в шкільну програму курсу «Основи права інтелектуальної власності»; забезпечення освіти та підвищення кваліфікації у сфері інтелектуальної власності для працівників правоохоронних, судових органів, органів прокуратури тощо.
вдосконалення судової система	завершення конкурсу на заняття посади судді Вищого суду з питань інтелектуальної власності і здійснення необхідних організаційних заходів із запуском роботи новостворюваного суду; внесення змін і доповнень до Господарського процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та Цивільного процесуального кодексу України з метою вирішення проблем стосовно юрисдикції новостворюваного суду, процесуального механізму розгляду справ за участю державних органів та про визнання торговельної марки загальновідомою, участі спеціалістів у судовому процесі, інших проблем у процесуальній сфері; розробка та прийняття спеціального закону про Вищий суд з питань інтелектуальної власності, як це вирішено стосовно Вищого антикорупційного суду, із визначенням засад організації та особливостей забезпечення діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності, у тому числі Апеляційної палати цього Суду; закріплення на законодавчому рівні норм, спрямованих на забезпечення незалежності та неупередженості Апеляційної палати (визначення видатків на утримання Апеляційної палати окремим рядком в Державному бюджеті України, розміщення Апеляційної палати в будівлі окремо від палат Вищого суду з питань інтелектуальної власності, які здійснюють правосуддя в першій інстанції); запровадження співпраці НОІВ та Вищого спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності з метою підвищення ефективності судового захисту прав інтелектуальної власності; нарощування кадрового потенціалу судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності, у тому числі шляхом забезпечення доступу до професії (в частині атестації та підтвердження кваліфікації), розробки та оновлення методичного забезпечення; навчання суддів, які спеціалізуються на розгляді справ у спорах, пов'язаних із захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності, та судових експертів, у тому числі із залученням до навчального процесу національних інституцій, ВОІВ, інших спеціалізованих міжнародних організацій, у тому числі в рамках заходів міжнародних проектів тощо.
захисту прав інтелектуальної власності при митному контролі	запровадження електронної системи обміну інформацією між компаніями-правовласниками та митними органами, яка дозволить у цифровому форматі заповнювати заяви щодо внесення до митного реєстру об'єктів прав інтелектуальної власності, здійснювати оперативний обмін інформацією, фіксувати інформацію щодо усіх дій; забезпечення надання заявником вичерпної інформації, необхідної для ідентифікації оригінальних товарів, при розгляді заяви правовласника для внесення об'єктів права інтелектуальної власності до митного реєстру об'єктів прав інтелектуальної власності, за аналогією до Регламенту ЄС № 608/2013, що дозволить митним органам їх ідентифікувати та не допустити їх безпідставне затримання;

	розробка нової редакції Порядку реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону; розробка нової редакції Порядку взаємодії підрозділів митниці при здійсненні митного контролю та митного оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності; удосконалення процедури знищення контрафактних товарів; оприлюднення на офіційному сайті центрального органу у митній справі актуального переліку ліцензованих підприємств-Знищувачів контрафактних товарів із зазначенням окремих категорій товарів, які вони можуть знищувати, та митниць, які вони можуть обслуговувати; передбачити, що розмір штрафу має враховувати кількість імпортованої контрафактної або піратської продукції нормативне закріплення поняття «паралельного імпорту», введення його правового регулювання шляхом закріплення у національному законодавстві міжнародного режиму вичерпання прав, законодавче розмежування поняття паралельного імпорту та контрафактної продукції; приєднання до Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції (Agreements on Conformity Assessment and Acceptance of Industrial Goods (ACAA), яку планується оформлювати протоколом до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (стаття 57 Угоди про асоціацію); обмеження права призупиняти імпорт (з урахуванням положень ст. 51 Угоди TRIPS, що прямо вказують тільки на такі об'єкти інтелектуальної власності як знаки для товарів і послуг та об'єкти авторського права) з метою обмеження зловживання таким правом; створення єдиної платформи всіх органів, що займаються захистом прав інтелектуальної власності; забезпечення подання електронної заяви до митного реєстру; введення плати за реєстрацію об'єктів у митному реєстрі з метою підвищення відповідальності правовласників та боротьби з недобросовісною поведінкою; запровадження співпраці між НОІВ та митними органами; поширення співробітництва між митними органами та бізнес асоціаціями, торгово-промисловими палатами, громадськими організаціями з метою підвищення обізнаності працівників митних органів з питаннями інтелектуальної власності та методами виявлення товарів, які можуть містити об'єкти інтелектуальної власності; навчання та підвищення кваліфікації у сфері інтелектуальної власності працівників митних органів тощо.
захисту прав інтелектуальної власності в рамках антимонопольного законодавства	розробка Методики, яка затверджується АМК України у вигляді рекомендаційних роз'яснень, що передбачатиме особливості визначення ринку щодо об'єктів інтелектуальної власності та особливості визначення монопольного (домінуючого) становища на ринку щодо об'єктів інтелектуальної власності; проведення міждержавних консультації країн-учасниць Паризької конвенції та внесення змін до тексту конвенції в україномовній редакції; проведення консультації зі сторонами Угоди ТРІПС та створення на національному рівні реєстру іноземних географічних зазначень країн-учасниць СОТ, що дозволить, зокрема, АМК України оперативно реагувати на прояви недобросовісної конкуренції;

	внесення змін до процесуальних кодексів України для забезпечення спеціального режиму доступу до матеріалів справ, які містять комерційну таємницю, та забезпечення механізму недопущення зловживань сторонами спору цим механізмом шляхом присвоєння статусу комерційної таємниці інформації, яка не несе в собі відповідну комерційну цінність; запровадження юридичної відповідальності для осіб, які здійснили розголошення чи використання комерційної таємниці, про яку їм стало відомо унаслідок ознайомлення з матеріалами судової справи; запровадження співпраці між НОІВ та АМК України; розробка та впровадження освітніх програм на межі дисциплін «конкурентне право» та «право інтелектуальної власності» для імплементації в навчальні курси, зокрема для студентів закладів вищої освіти та державних службовців, які працюють у відповідних сферах тощо.
діяльності органів внутрішніх справ, прокуратури у сфері захисту прав інтелектуальної власності	здійснення органами Національної поліції комплексних заходів із запобігання правопорушенням у сфері інтелектуальної власності; розробка рекомендацій для правоохоронних органів щодо складання процесуальних документів в частині порушення прав інтелектуальної власності та проведення відповідних навчань; посилення моніторингу веб-сайтів Департаментом Національної поліції з метою виявлення ознак порушення авторського права та суміжних прав; створення поліцейського реєстру об'єктів інтелектуальної власності, за аналогією з митним реєстром, або розширення функціоналу останнього; фактичне відновлення діяльності інституту державних інспекторів з питань інтелектуальної власності з метою підвищення ефективності застосування адміністративно-деліктних норм у протидії даним порушенням у сфері інтелектуальної власності; створення підрозділу в системі органів МВС, що спеціалізується на захисті прав ІВ (наприклад, Департаменту захисту прав інтелектуальної власності як одного з міжрегіональних територіальних органів поліції); запровадження координації дій НОІВ та органів внутрішніх справ, прокуратури із метою удосконалення захисту прав інтелектуальної власності тощо.
позасудові способи вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності (медіація)	у частині впровадження процедур медіації як дієвого способу вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності: розробка положення про відповідний спеціалізований центр медіації; здійснення організаційних заходів, у тому числі із навчання персонал; проведення інформаційної кампанії в суспільстві та зміцнення довіри суспільства до інституту медіації тощо; проведення навчання окремих профільних медіаторів з питань інтелектуальної власності, які можуть сприяти вирішенню спорів у сфері інтелектуальної власності, у першу чергу, на базі НОІВ та Національного органу інтелектуальної власності як його правонаступника.

Джерело: складено автором на основі [7].

Звіт подібності

метадані

Заголовок

Держполітика ЗПІВ в умовах ЦТС

Автор

Жданов Максим Романович

Науковий керівник / Експерт

Федірко Н.В., к.е.н., доцент

підрозділ

кафедра національної економіки та публічного управління

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навісний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		3
Інтервали		0
Мікропробіли		6
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		248

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

КП 1

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

КП 2

11894

Кількість слів

КЦ

91589

Кількість символів

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Копію тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Копію тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	https://yur-gazeta.com/interview/mi-hochemo-zabezpechiti-umovi-dlya-zrostannya-ta-rozvitku-ukrayini-yak-kreativnoyi-naciyi-ta-derzhav.html	65	0.55 %
2	https://intelvias.com.ua/wp-content/uploads/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1%82_%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F_%D0%86%D0%A0_new.pdf	61	0.51 %
3	https://nipo.gov.ua/ip-daidezhest-yevrointehratsii/	41	0.34 %
4	https://www.me.gov.ua/documents/Print?lang=uk-UA&id=f68343c1-6637-4e6f-a381-68b3fcd01f42	40	0.34 %

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет економіки та управління

**ЗБІРНИК ДОПОВІДЕЙ
91-ї щорічної студентської наукової конференції**

**«ІННОВАЦІЙНІ ПРОЄКТИ
ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДРОДЖЕННЯ
ТА КОНКУРЕНТНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ»**

15 квітня – 19 травня 2024 р.

УДК 657:336.221]:005.4(043)
I-66

Відповідальний за випуск:
к. е. н., доцент
кафедри бізнес-економіки та підприємництва Старіков О.Ю.

Рекомендовано до друку
Науково-експертною радою КНЕУ імені Вадима Гетьмана
Протокол № 6 від 20.06.2024 р.

Інноваційні проєкти для економічного відродження та конкурентного розвитку
I-66 **України:** зб. доп. 91-ї щорічної студентської наукової конференції, 15 квітня – 19 травня 2024 р. [Електронний ресурс]. Київ, КНЕУ, 2024. 181 с.
ISBN 978-966-926-494-7

Збірник тез укладено за підсумками студентських досліджень, представлених на науковій конференції КНЕУ 15 квітня – 19 травня 2024 року. Доповіді здобувачів вищої освіти присвячено актуальним питанням розвитку бізнес-економіки та підприємництва, використанню кращих управлінських практик вітчизняними організаціями для відновлення і інноваційного розвитку економіки України. Розглянуто проблеми здійснення повоєнної інноваційної трансформації національної економіки, формування державної політики відродження України.

УДК 657:336.221]:005.4(043)

Розповсюджувати та тиражувати
без офіційного дозволу КНЕУ забороняється

ISBN 978-966-926-494-7

© КНЕУ 2024

Ільмінський Михайло Андрійович, Копотун Олександр Анатолійович Зелений туризм як елемент підприємництва в сільських місцевостях	44
Харченко Вікторія Костянтинівна Інвестиції в інновації	46
Гайдамаха Дмитро Миколайович Методичні засади оцінювання капіталізації підприємства	48
Розов Роман Олексійович Вплив зміни клімату та забрудненості навколишнього середовища на економіку України	51
Ігнатенко Ольга Олександрівна Роль глобальних трендів у формуванні стратегій розвитку бізнесу в Україні	53
Лановенко Богдана Олександрівна Методи кількісної оцінки ризику економічного розвитку підприємства	55

КАФЕДРА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
ПЛАТФОРМА
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ

Вартанов Стас Олександрович Стрес та тайм менеджмент як запорука успішної професійної діяльності в публічній сфері	59
Ємець Дмитрій Олегович Контрпропаганда як інструмент інформаційної війни	61
Жабко Владислав Іванович Інституційний механізм забезпечення цифрової дипломатії в Україні	64
Жданов Максим Романович Процеси цифровізації у забезпеченні захисту прав інтелектуальної власності	67
Желіба Жанна Віталіївна Цифровізація публічного управління: стратегії та технології	68
Кецко Вадим Володимирович Медико-соціальні аспекти реалізації державної політики щодо наркотиків в Україні: проблеми та перспективи розвитку	70
Курилько Ярина Віталіївна Економічні санкції як інструмент реалізації зовнішньо-торговельної політики в умовах російсько-української війни	72
Лудан Вероніка Віталіївна Механізми публічного управління в сфері освіти	75
Медвідь Олена Іванівна Інформаційно-комунікативна діяльність органів публічної влади в умовах воєнного стану	78
Миколайчук Дар'я Олексіївна Відновлення енергетичної інфраструктури в Україні на засадах сталого розвитку	81
Олійник Тетяна Миколаївна Організаційно-правові засади регулювання обігу рослин роду коноплі (Cannabis) в медичній діяльності	84
Островерхов Владислав Андрійович Роль IT-індустрії для відновлення економіки України	86

ПРОЦЕСИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

У сучасному світі, де інформаційні технології та цифрові технології набувають все більшого значення, питання захисту прав інтелектуальної власності стає надзвичайно актуальним. Цифровізація сприяє не лише швидкому обміну знаннями та ідеями, а й створює нові виклики у сфері захисту авторських прав, патентів і товарних знаків. Проте, саме цифровізація може стати потужним інструментом для забезпечення ефективного захисту інтелектуальної власності.

Одним із ключових напрямків цифровізації є створення електронних реєстрів та баз даних, які забезпечують зручний доступ до інформації про зареєстровані об'єкти інтелектуальної власності. В Україні функціонує Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент), яке надає можливість онлайн доступу до патентів, торгових марок та інших об'єктів ІВ [1]. Це сприяє спрощенню процедури перевірки на унікальність та юридичну чистоту ІВ, а також підвищує прозорість цієї сфери.

Важливим аспектом є впровадження електронних послуг і сервісів, які дозволяють подачу заявок на реєстрацію ІВ в онлайн-режимі. Зокрема, Укрпатент запровадив електронну подачу заявок на патенти, торгові марки та авторські права, що значно спрощує процес та зменшує час, необхідний для реєстрації. Це також знижує ризик людських помилок та забезпечує надійніший захист даних.

В Україні розширено та запроваджено нові послуги щодо захисту авторських прав. Наша держава приєдналася до платформи WIPO ALERT DATABASE, яка займається протидією роботі веб-сайтів, на яких порушуються права інтелектуальної власності [2]. Було ухвалено наказ, в якому був сформований перелік веб-сайтів, що викликають занепокоєння щодо дотримання прав інтелектуальної власності, 21 березня 2024 року [3]. Україна стала п'ятнадцятою країною, що приєдналася до ініціативи WIPO.

В рамках цієї співпраці, Україна бере участь у різних програмах та ініціативах WIPO, спрямованих на покращення законодавства, підвищення рівня обізнаності та навчання фахівців у сфері ІВ. Наприклад, завдяки підтримці WIPO, Україна впроваджує сучасні технологічні рішення для реєстрації та управління правами ІВ, а також бере участь у міжнародних проєктах з обміну досвідом та найкращими практиками. Ця співпраця сприяє інтеграції України в глобальну систему захисту інтелектуальної власності, що є важливим кроком для забезпечення ефективного та надійного захисту прав ІВ як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Крім зазначених здобутків, під час повномасштабного вторгнення також запроваджено норми щодо строків у сфері інтелектуальної власності. Закон від 01.04.2022 «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією російської федерації проти України» [4] передбачає автоматичне продовження терміну дії патентів, торгових марок та інших об'єктів ІВ на період воєнного стану та ще на шість місяців після його завершення. Це забезпечує безперервний захист прав навіть у випадку неможливості своєчасного поновлення через воєнні дії. Запроваджено спрощені процедури подачі та розгляду заявок на реєстрацію об'єктів ІВ, зокрема, через електронні сервіси. Це дозволяє зменшити бюрократичні перепони та прискорити процеси реєстрації і захисту прав ІВ в умовах обмеженого доступу до традиційних способів комунікації. Крім того, закон включає положення про підтримку українських виробників та інноваторів, зок-

рема шляхом надання державної допомоги для збереження та захисту їх прав ІВ у міжнародних юрисдикціях.

Цифровізація у сфері захисту прав інтелектуальної власності в Україні є важливим кроком на шляху до створення сучасної, ефективної та прозорої системи. Завдяки впровадженню електронних реєстрів, сервісів та новітніх технологій, забезпечується надійніший захист прав ІВ, що, в свою чергу, стимулює інноваційний розвиток та економічне зростання країни. У світі, де інформаційні технології продовжують розвиватися, значення цифрових інструментів у захисті інтелектуальної власності буде тільки зростати. Однак, перспективи розвитку цифрових проєктів у цій сфері є досить обнадійливими. Подальше вдосконалення електронних сервісів, впровадження нових технологій, таких як штучний інтелект та блокчейн, а також активна співпраця з міжнародними організаціями та партнерами можуть значно підвищити рівень захисту прав ІВ в Україні.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт підприємства «Український інститут інтелектуальної власності». URL: <https://ukrpatent.org/uk> (дата звернення 30.05.2024)
2. Wipo Alert Database. URL: <https://www.wipo.int/portal/en/> (дата звернення 30.05.2024)
3. Україна розширила інструменти захисту авторських прав в інтернет-просторі. Міністерство економіки України. Новини. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukraina-rozshyryla-instrumenty-zakhystu-avtorskykh-prav-v-internet-prostori> (дата звернення 30.05.2024)
4. Закон України «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України» від 01.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2174-20#Text> (дата звернення 30.05.2024)

Желіба Ж.В.

*ОП «Державна політика та публічне управління», 1 курс магістратури
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – д.держ.упр., професор, завідувач кафедри національної економіки
та публічного управління Карпенко О.В.*

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: СТРАТЕГІЇ ТА ТЕХНОЛОГІЇ

Цифрові трансформації в Україні стають ключовим елементом сучасних реформ, включаючи адміністративні. Сьогодні можемо спостерігати активне формування електронного інформаційного середовища в нашій країні, і всі основні сфери суспільної діяльності інтегруються в нього. Особливу важливість набуває впровадження цифрових технологій у публічне управління, що є пріоритетом на сучасному етапі розвитку країни.

Інновації впливають на всі аспекти соціального життя, тому інструменти взаємодії між державою та суспільством постійно вдосконалюються. Потрібно переглядати та адаптувати традиційні методи управління, активно використовуючи нові механізми.

Одним із головних напрямків цифрової трансформації є забезпечення доступності адміністративних послуг. Діджиталізація публічного управління передбачає радикальну зміну його механізмів через впровадження цифрових технологій у всі сфери діяльності, що сприяє прогресивному розвитку цифрових трансформацій України.

Успішне впровадження цифрових технологій у публічне управління потребує системного законодавчого регулювання, яке дозволить як чітко визначити терміни та систематизувати

Наукове видання

**ЗБІРНИК ДОПОВІДЕЙ
91-ї щорічної студентської наукової конференції**

**«ІННОВАЦІЙНІ ПРОЄКТИ
ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДРОДЖЕННЯ
ТА КОНКУРЕНТНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ»**

15 квітня – 19 травня 2024 р.

Видано в авторській редакції

Коректор *В. Македон*
Верстка *М. Криворученко*

Підп. до друку 03.07.2024. Формат 60×84/8.
Друк. арк. 7,54. Зам. 24-5850

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
03680, м. Київ, проспект Берестейський, 54/1

Свідцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи (серія ДК, № 235 від 07.11.2000)

E-mail: litera@kneu.edu.ua